

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

До захисту допускається
Завідувач кафедри

проф.В.М.Боронос
« ____ » _____ 20__ р.

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

НА ТЕМУ:

Удосконалення механізмів управління прибутком підприємства

Освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”

Спеціальність 072 – “Фінанси, банківська справа та страхування”

Науковий керівник роботи:

(підпис)

С.В. Похилько

(ініціали, прізвище)

Студент:

(підпис)

О.О. Кожушко

(ініціали, прізвище)

Група:

Ф.мз 62С

Суми 2018

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 71 стор., 6 табл., 5 рис., 6 форм., 61- джерел.

Об'єкт дослідження - процеси формування і використання прибутку підприємства.

Предмет дослідження - фінансові відносини, які виникають у процесі формування і використання прибутку підприємства.

Методи дослідження, які використовувалися в процесі дослідження та обробки матеріалів: аналіз і синтез, індукція і дедукція, аналогія і моделювання, абстрагування і конкретизація, статистичні, табличні, графічні методи та інші.

Мета роботи - розробка пропозицій щодо вдосконалення формування і використання прибутку на основі дослідження теоретичних та практичних засад його утворення для підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

У першому розділі роботи досліджуються теоретичні основи формування і використання прибутку підприємства. Окремо визначається сутність, визначення, класифікація прибутку його функції. Також розглянуто механізм формування прибутку сучасного підприємства.

Другий розділ роботи присвячено аналізу механізму управління прибутком промислового підприємства у частині оптимізації напрямків розподілу і використання прибутку. Крім того досліджується алгоритм пошуку резервів збільшення прибутку підприємства за рахунок змін базових факторів – собівартість, обсяг реалізації тощо.

У третьому розділі на прикладі підприємства досліджуються практичні аспекти управління формуванням, розподілом та використанням прибутку промислового підприємства у сучасних умовах.

ПРИБУТОК, ЧИСТИЙ ПРИБУТОК, ФОРМУВАННЯ ПРИБУТКУ, ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ, РОЗПОДІЛ ПРИБУТКУ, ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВА

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1 Визначення сутності, видів та функцій прибутку, як економічної категорії	8
1.2 Особливості формування прибутку підприємства.....	15
2 АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	23
2.1 Основні напрямки розподілу і використання прибутку підприємства ..	23
2.2 Аналіз резервів збільшення прибутку підприємства	32
3 УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА	40
3.1 Оцінка основних параметрів та результатів фінансово-господарської діяльності підприємства	40
3.2 Особливості управління прибутком підприємства	48
3.3 Пропозиції щодо удосконалення управління прибутком підприємства ..	53
ВИСНОВКИ.....	63
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	66

ВСТУП

Актуальність дослідження. Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінюють фінансово-економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої господарської діяльності. В умовах інтегрування економіки України у світову відбувається трансформація фінансових відносин мікрорівня. Оскільки характерною рисою сьогодення стала велика кількість збиткових підприємств, зростає потреба у дослідженні причинно-наслідкових зв'язків, пов'язаних із процесом формування прибутку підприємства та ефективністю його використання.

Прибуток підприємства є джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спричиняє виникнення боргів, що у кінцевому підсумку може призвести до фінансової кризи та банкрутства. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Чинниками, що впливають на фінансові результати у різних галузях економіки, можуть бути: діючий порядок формування та використання прибутку підприємств, зміни обсягів виробництва в галузі, ефективність фінансового менеджменту підприємств, тощо.

Процеси глобалізації вітчизняної економіки зумовлюють необхідність удосконалення методів, пов'язаних із розрахунками показників ефективності діяльності суб'єктів господарювання, відповідно до законів ринку в забезпеченні задоволення інтересів працівників, підприємств та держави.

Мета даної роботи є розробка пропозицій щодо вдосконалення формування і використання прибутку на основі дослідження теоретичних та практичних засад його утворення для підвищення ефективності господарської діяльності підприємств.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- дослідити сутність, види та функції прибутку, як економічної категорії;
- виявити особливості формування прибутку на підприємстві;
- висвітлити теоретичні аспекти напрямків розподілу і використання прибутку підприємства;
- здійснити загальну характеристика економічно-господарської діяльності підприємства;
- визначити оцінку формування і використання чистого прибутку товариства;
- знайти резерви збільшення прибутку суб'єктів господарювання;
- вдосконалити політику розподілу прибутку.

Об'єктом дослідження - процеси формування і використання прибутку підприємства.

Предметом є фінансові відносини, які виникають у процесі формування і використання прибутку підприємства.

Методи дослідження, що були використані у процесі проведення дослідження коефіцієнтний, табличний, факторний, порівняльний, монографічний, методи фінансової аналітики із застосуванням прийомів оцінки структури балансу, платоспроможності, ліквідності, аналізу коефіцієнтів і фінансових співвідношень, й інші.

Структура роботи.

У першому розділі роботи досліджуються теоретичні основи формування і використання прибутку підприємства. Окремо визначається сутність, визначення, класифікація прибутку його функції. Також розглянуто механізм формування прибутку сучасного підприємства.

Другий розділ роботи присвячено аналізу механізму управління прибутком промислового підприємства у частині оптимізації напрямків розподілу і використання прибутку. Крім того досліджується алгоритм пошуку резервів збільшення прибутку підприємства за рахунок змін базових факторів – собівартість, обсяг реалізації тощо.

У третьому розділі на прикладі підприємства досліджуються практичні аспекти управління формуванням, розподілом та використанням прибутку промислового підприємства у сучасних умовах.

Наукова новизна одержаних результатів. Систематизовано методологічні підходи до визначення прибутку, запропоновано визначення, що характеризує прибуток, як категорію, що поєднує економічні інтереси держави, підприємства, як господарюючого суб'єкта, робітників і власника підприємства.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їхнього прикладного застосування для визначення, обґрунтування та розроблення основних складових стратегії управління прибутком промислового підприємства.

Фактологічну основу для застосування методів дослідження фінансового становища підприємства виступають загальнодоступні фінансові дані - форми бухгалтерської звітності й додатки до них.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Визначення сутності, видів та функцій прибутку, як економічної категорії

Найважливіше місце і значення в діяльності будь-якого підприємства займає така економічна категорія, як прибуток. Це пояснюється тим, що саме прибуток є головною метою діяльності будь-якого підприємства.

Прибуток, як економічна категорія відображає остаточну грошову оцінку виробничої та фінансової діяльності і є найважливішим показником фінансових результатів підприємств, їх фінансового стану. У загальному вигляді прибуток є різницею між доходами від певної діяльності й витратами на її здійснення. Розмір прибутку свідчить про необхідність заходів, спрямованих на зниження собівартості продукції, нарощення обсягів виробництва і реалізації, розширення асортименту виготовлених товарів, змін у ціновій політиці. Прибуток є визначальним критерієм ефективності господарювання і основним джерелом фінансових ресурсів підприємства.

Починаючи з 16-17 століття вчені економісти намагалися пояснити сутність категорії прибутку та його першоджерела. З розвитком економічної теорії трактування прибутку постійно змінювалося та ускладнювалося (таблиця 1.1).

Першими в історії економічної думки спробували дати визначення прибутку меркантилісти, найбільш яскравим з яких був Томас Ман та Жан Батіст Кольбер. Джерело багатства країн меркантилісти вбачали у зовнішній торгівлі, а першоджерело прибутку у сфері обігу. Меркантилісти трактували прибуток, як різницю між цінами продажу та купівлі товару.

Таблиця 1.1 - Теорії формування прибутку

Економічна школа		Концепція сутності прибутку
Класична школа	Адам Сміт	Прибуток це породження капіталу [62].
	Девід Рікардо	Прибуток - це відрахування з продукту праці робітника. Різниця між ціною і витратами [62].
	Жан Батіст Сей	Згідно з теорією трьох факторів(праця, капітал, земля) прибуток - це дохід підприємця. Утворюється як дохід одного з факторів (капіталу) при розподілі. Прибуток винагорода підприємця за «продуктивну послугу» [55].
	Карл Маркс	Джерело прибутку додаткова вартість. Прибуток незароблений дохід капіталіста [62].
	Й. Шумпетер	Прибуток - це винагорода за нововведення, упровадження інновацій [62].
Неокласична школа	А. Маршал	Дохід який отримується четвертим фактором організаторським.
	А.Бабо	Прибуток є результатом ініціативи, сприятливих обставин, визнання органами державної влади [60].
Сучасна школа	Філімоненко О.	Прибуток - це частина чистого доходу, одна з його форм [49].
	Тарасенко Н. В	Прибуток - це важливий узагальнюючий показник оцінки ефективності функціонування кожного суб'єкта господарської діяльності, оскільки саме в прибутку акумулюються результати всіх сторін діяльності: виробництво і реалізація, якість і асортимент, ефективність використання виробничих ресурсів і собівартість [45].
	Покропивний С. Ф	Прибуток - це та частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства [33].
	Курило Г. М.	Прибуток як різницю між виручкою(доходами) від реалізації продукції, витратами на її виробництво і податків [60].
	Гаращенко О. В.	Прибуток як певну суму капіталу, що залишається підприємцю понад затрати виробництва та інші відрахування в процесі господарювання [60].
	Поддєрьогін А. М.	Прибуток - це частина додаткової вартості, створеної і реалізованої, готової до розподілу [32].

В той час як німецькі та італійські економісти вважали прибуток результатом використання капіталу, і тому він відображав його продуктивність.

В Англії, яка зберігала традиції В. Петті та Дж. Локка, прибуток розглядався, як продукт праці. У Франції в цей час набула розквіту школа

фізіократів, вони вбачали джерело багатства країни у сільському господарстві і пов'язували прибуток лише з продуктивністю [55].

Про те, з розвитком торгівельних та економічних відносин сутність категорії «прибуток» трансформується. Результати дослідження, щодо сутності прибутку були наведені нами в таблиці 1.1.

Заслуговує на увагу визначення прибутку, що дає І. О. Бланк, який одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу у своєму визначенні прибутку (сучасна школа). На думку вченого, прибуток - це втілений в грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [6].

Отже, прибуток у класичному розумінні - це різниця між ціною товару і витратами на виготовлення товару - його собівартістю. Саме таке розуміння прибутку закладене в усіх законодавчих актах України, крім законодавства про оподаткування прибутку. Натомість, відповідно до оподаткування прибутку підприємств, прибутком вважається сума валових доходів, тобто доходів від усіх видів діяльності, скоригована певним чином для цілей оподаткування, зменшена на суму валових витрат підприємства і на вартість зносу (амортизації) основних і нематеріальних активів [12]. На наш погляд, таке визначення не характеризує повною мірою якість господарювання підприємства та не відображає суті прибутку.

Також, визначення категорії «прибуток» висвітлено в П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», де прибуток - це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати [36]. Дане визначення сутності прибутку є досить лаконічним, проте не повністю висвітлює зміст даного терміну, характеризуючи поняття прибутку, насамперед з кількісного боку, що є очевидним, проте при цьому не розкривається його економічна природа.

Вчений економіст Поддєрьогін А. М. пов'язує виникнення прибутку з появою категорії «витрати». Він зазначає що «прибуток - це частина додаткової вартості, створеної і реалізованої, готової до розподілу» [32]. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти.

Отже, підходи щодо визначення економічного змісту прибутку є досить не однозначними і єдиного розуміння, щодо природи прибутку серед економістів немає.

Дослідження різних точок зору вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів щодо походження, сутності прибутку, дозволяє уточнити його визначення.

Ми пропонуємо розуміти прибуток, як форму комплексного доходу, що утворюється в результаті господарської діяльності підприємства, з вирахуванням усіх витрат і платежів, які підприємство понесло і сплатило в ході створення і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Отже, роздивляючись сутність прибутку, у світлі сучасної економічної парадигми, слід підкреслити такі його характеристики:

а) прибуток являє собою форму доходу підприємця, здійснюючого певний вид діяльності. Ця зовнішня, найбільш проста форма вираження прибутку є разом з тим недостатньою для його повної характеристики, тому що як у ряді випадків активна діяльність в будь-якій галузі може бути і не пов'язана з отриманням прибутку (наприклад, діяльність політична, благодійна і т. д.);

б) прибуток є формою доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху [21];

в) прибуток не є гарантованим доходом підприємця, що вклав свій капітал в той чи інший вид бізнесу. Він є результатом тільки вправного та успішного здійснення цього бізнесу. Але в процесі ведення бізнесу підприємець внаслідок своїх невдалих дій чи об'єктивних причин зовнішнього характеру може не тільки залишитися без очікуваного прибутку,

але й повністю або частково втратити вкладений капітал. Тому прибуток є в певному розумінні і платою за ризик здійснення підприємницької діяльності;

г) прибуток характеризує не весь дохід, отриманий в процесі підприємницької діяльності, а тільки ту частину доходу, яка є «очищеною» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності. Іншими словами, у кількісному виразі прибуток є показником, що являє собою різницю між сукупним доходом і сукупними затратами у процесі здійснення підприємницької діяльності;

д) прибуток є вартісним показником, вираженим у грошовій формі. Така форма оцінки прибутку пов'язана з практикою узагальненого вартісного обліку усіх пов'язаних з ним основних показників - вкладеного капіталу, отриманого доходу, понесених затрат і т.п., а також з діючим порядком його податкового регулювання.

Виходячи із зазначених характеристик прибутку, значення його полягає в тому, що він є:

а) основним джерелом фінансування розвитку підприємства, вдосконалення його матеріально-технічної бази та продукції, забезпечення всіх форм інвестування;

б) об'єктом оподаткування та джерелом сплати податків [8].

Як провідна категорія ринкових відносин, ми дійшли висновків, що прибуток виконує такі важливі функції:

а) слугує мірилом, що дає змогу оцінити результати господарської діяльності підприємства;

б) є джерелом винагороди засновникам (власникам) підприємства. За показником прибутку визначається частка доходів засновників (власників) підприємства та розміри очікуваних дивідендів (для акціонерних товариств);

в) в умовах ринкових відносин прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та вдосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування;

г) прибуток виступає критерієм доцільності під час схвалення господарських рішень на підприємстві. Оскільки більшість рішень підприємства пов'язані з витрачанням ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових), вони мають розглядатись з урахуванням величини прибутку, який підприємство отримає у результаті їхньої реалізації;

д) прибуток є основним фінансовим важелем при формуванні надходжень до бюджету країни. Регулюючи розмір прибутку, що залишився у розпорядженні підприємства, держава стимулює ділове активність суб'єктів господарювання [26].

В управлінні прибутком велике значення має його класифікація, яка в економічній літературі представлена різними критеріями (таблиця 1.2), тому з метою аналізу та забезпечення ефективного управління формуванням прибутку розрізняють такі види прибутку підприємства:

- маргінальний прибуток - це різниця між чистим доходом підприємства та змінним витратами, пов'язаними з виробництвом реалізованої продукції (виконаних робіт, наданих послуг);

- валовий прибуток, що обчислюється різниця між чистим доходом підприємства та виробничою собівартістю реалізованої ним продукції, яка, крім змінних витрат, включає ще й накладні виробничі витрати;

- операційний прибуток, або прибуток від операційної діяльності підприємства являє собою різницю між валовим прибутком та постійними витратами підприємства, пов'язаними з його операційною діяльністю у звітному періоді;

- прибуток від звичайної діяльності до оподаткування - визначається як алгебраїчна сума загального прибутку від операційної діяльності (який підприємство отримало від реалізації продукції, робіт, послуг) та доходів і втрат від іншої діяльності;

- прибуток від звичайної діяльності підприємства визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податку з прибутку;

- чистий прибуток підприємства визначається як алгебраїчна сума прибутку від звичайної діяльності, доходу, витрат та податку з прибутку від надзвичайної діяльності.

Проте, це не єдина класифікація видів прибутку в економічній літературі, їх існує досить велика кількість, єдиного підходу щодо видів прибутку немає. В таблиці 1.2 ми навели найбільш поширену класифікацію видів прибутку.

Таблиця 1.2 - Класифікація прибутку

№	Ознака класифікації прибутку підприємства	Види прибутку за відповідними ознаками
1.	За потребами	загальний прибуток, валовий, торговельний;
2.	За характером відбиття в обліку	бухгалтерський і економічний прибуток підприємства;
3.	За характером діяльності підприємства	прибуток від звичайної діяльності й прибуток від надзвичайних подій;
4.	По основних видах господарських операцій підприємства	прибуток від реалізації продукції й прибуток від позареалізаційних операцій;
5.	По основних видах діяльності підприємства	прибуток, отриманий від операційної, інвестиційної й фінансової діяльності;
6.	За складом елементів, що формують прибуток	маржинальний, валовий (балансовий) і чистий прибуток підприємства;
7.	За характером оподаткування прибутку	оподатковувану і не оподатковувану податком його частини;
8.	По достатності рівня формування	низький, нормальний і високий прибуток підприємства;
9.	За характером використання в складі чистого прибутку	споживану частину, та ту, що капіталізується;
10.	За ступенем використання	нерозподілений і розподілений прибуток.

Проаналізувавши економічну сутність прибутку, можна дійти висновку, що він дозволяє поєднувати економічні інтереси держави, підприємства, як господарюючого суб'єкта, робітників і власника підприємства. Оскільки поряд із фінансуванням виробничого розвитку підприємства, прибуток спрямовується на задоволення споживчих і соціальних потреб.

Покриваючи виробничі, матеріальні і соціальні потреби за рахунок прибутку, підприємство має забезпечувати оптимальне співвідношення між

накопиченням і споживанням із тим, щоб ураховувати умови ринкової кон'юнктури і разом з тим стимулювати працівників підприємства до підвищення продуктивності праці.

1.2 Особливості формування прибутку підприємства

На формування прибутку, як фінансового показника роботи підприємства, що відображається в бухгалтерському обліку, в офіційній звітності суб'єктів господарювання, впливає встановлений порядок визначення фінансових результатів діяльності; обчислення собівартості продукції (робіт, послуг); загальногосподарських витрат; визначення прибутків (збитків) від фінансових операцій, іншої діяльності.

Прибуток є показником результативності діяльності підприємства і тому на нього впливає велика кількість внутрішніх і зовнішніх факторів

До зовнішніх факторів належать:

- а) інфляційні процеси;
- б) законодавство, зокрема податкове;
- в) науково-технічний прогрес в конкретній сфері діяльності;
- г) соціальний розвиток регіону.

До внутрішніх факторів належать:

а) безпосередні внутрішні фактори:

- 1) обсяг виробництва і продажу;
- 2) собівартість продукції;
- 3) ціна продукції.

б) опосередковані внутрішні фактори:

- 1) після продажний сервіс;
- 2) маркетингова, зокрема рекламна діяльність;
- 3) стан зношення основних фондів;
- 4) співвідношення між власним і запозиченим капіталом [21].

Отже, на формування абсолютної суми прибутку підприємства

впливають: результати, тобто ефективність його фінансово-господарської діяльності; сфера діяльності; галузь господарства; установлені законодавством умови обліку фінансових результатів.

Щодо формування прибутку підприємства, то існує два підходи: бухгалтерський і економічний [10]. Відмінності між даними підходами зображені на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Підходи до формування прибутку підприємства

Прибуток, відповідно до П(С)БО в Україні підприємства поділяється на:

а) прибуток (збиток) від звичайної діяльності:

1) прибуток (збиток) від операційної діяльності (від основної діяльності і іншої операційної діяльності);

2) прибуток (збиток) від фінансових операцій (дохід (утрати) від інвестицій в асоційовані і дочірні підприємства; дохід (утрати) від спільної діяльності; дивіденди одержані; відсотки, одержані за облігаціями та іншими цінними паперами; інші доходи від фінансових операцій);

3) прибуток (збиток) від іншої звичайної діяльності (реалізація фінансових інвестицій; реалізація основних засобів; реалізація нематеріальних активів; реалізація інших необоротних активів; ліквідація необоротних активів; дохід від неопераційних курсових різниць; дохід від безоплатно отриманих оборотних активів; інші доходи (утрати) від звичайної діяльності);

б) прибуток (збиток) від надзвичайних подій (утрати від стихійного лиха; утрати від технічних катастроф і аварій; відшкодування збитків від надзвичайних подій; інші надзвичайні доходи і витрати) [50].

Як уже зазначалося раніше загальний прибуток підприємства складається з прибутку, отриманого підприємством від звичайної діяльності та від надзвичайних подій.

Прибуток від звичайної діяльності становить близько 95 % загальної суми отриманого підприємством прибутку. Більша частка прибутку від звичайної діяльності припадає на прибуток від операційної діяльності, зокрема від здійснення основної діяльності підприємства (реалізації продукції, робіт, послуг).

Загальна схема формування прибутку підприємства зображена на рисунку 1.2.

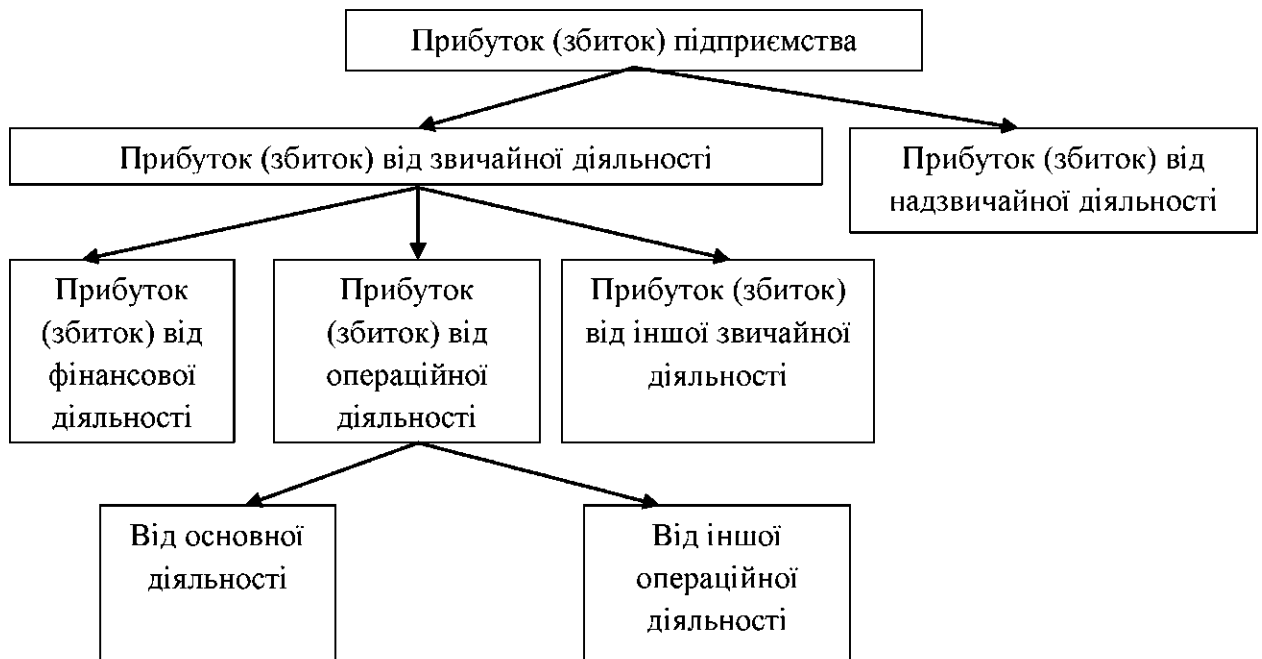

Рисунок 1.2 - Загальна схема формування прибутку підприємства

Прибуток від іншої операційної діяльності складається з прибутку від реалізації оборотних активів (запасів сировини, матеріалів, напівфабрикатів, залишків незавершеного виробництва тощо), реалізації іноземної валюти, якою підприємство володіє з метою забезпечення операційної діяльності (наприклад, імпортування сировини, комплектуючих), прибуток від операційної оренди та інших операцій підприємства, що не належать до фінансової або інвестиційної діяльності.

Отримання прибутку від реалізації продукції (товарів, робіт послуг) залежить від здійснення основної діяльності суб'єктів господарювання. Прибуток є складовою виручки від реалізації. Однак на відміну від виручки, надходження якої на поточний рахунок підприємства фіксується регулярно, обсяг отриманого прибутку визначається тільки за певний період (квартал, рік) на підставі даних бухгалтерського обліку.

Реально формування прибутку на підприємстві відбувається в міру реалізації продукції. Згідно із законодавчими актами України момент реалізації визначається за датою відвантаження продукції (товарів), а для

робіт (послуг) - за датою фактичного виконання (надання) таких, або за датою зарахування коштів покупця на банківський рахунок постачальника.

Однак, незалежно від визначення моменту реалізації в законодавчих актах реальне формування на підприємстві прибутку від реалізації продукції має місце тільки за умови, коли така відбувається насправді, тобто коли кошти від покупця надходять на банківський рахунок постачальника.

Визначення моменту реалізації за датою відвантаження товарів і встановлення податкових зобов'язань підприємств згідно з цією датою може призводити до використання оборотних коштів підприємств на сплату податків, погіршення їхнього фінансового стану [10].

Прибуток від реалізації продукції безпосередньо залежить від двох основних показників: обсягу реалізації продукції та її собівартості. На зміну обсягу реалізації продукції впливає зміна обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції, частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції).

Треба звернути увагу на те, що зміна обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції справляють вплив не тільки на обсяг реалізації продукції, а й на її собівартість, оскільки змінюються умовно-постійні витрати (за зміни обсягу виробництва продукції); витрати на зберігання продукції, інші витрати (за зміни залишків нереалізованої продукції).

Істотний вплив на обсяг реалізації продукції, а також і на прибуток від реалізації справляє розмір прибутку, що включається в ціну виробів. За умов формування ринкової економіки державного регулювання рентабельності продукції, як правило, уже нема. Отже, створюється можливість збільшення прибутку підприємства за рахунок збільшення частки прибутку в ціні окремих виробів. Цьому сприяє брак належної конкуренції, монопольне становище деяких підприємств у виробництві та реалізації багатьох видів продукції.

На рис. 1.2 наведено структурно-логічну схему формування прибутку від реалізації продукції.

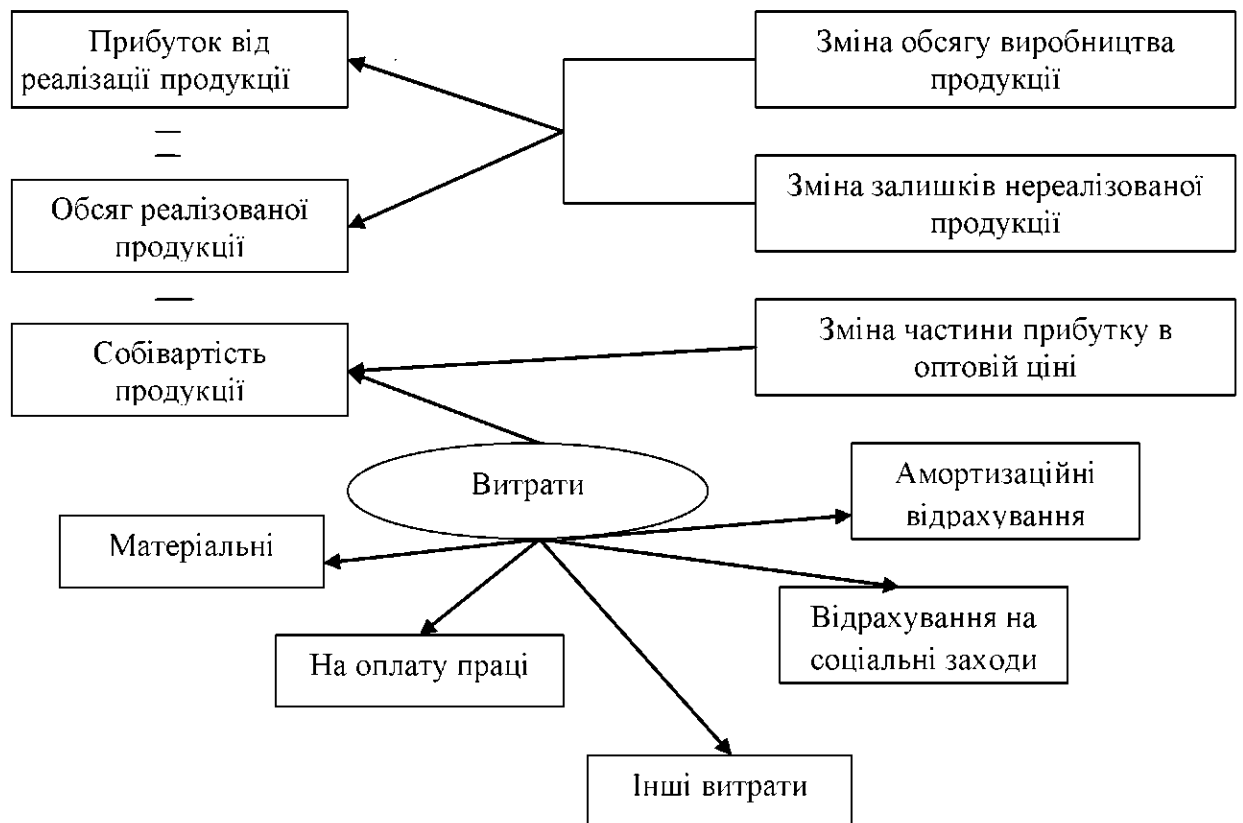

Рисунок 1.3 - Структурно-логічну схему формування прибутку від реалізації продукції

Отже, можна зробити висновок, що можливості підприємств впливати на обсяг прибутку від реалізації, змінюючи обсяги виробництва продукції, залишки нереалізованої продукції, її рентабельність, є досить суттєвими.

Розглянемо вплив на формування прибутку собівартості продукції (робіт, послуг). Собівартість є узагальнюючим, якісним показником діяльності підприємств, показником її ефективності. Є певні особливості у формуванні собівартості продукції (робіт, послуг) залежно від сфери діяльності, галузі господарства.

Узагальнено можна дати таке визначення собівартості.

Собівартість продукції (робіт, послуг) - це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на їх виробництво (виконання).

Витрати на виробництво продукції утворюють виробничу собівартість.

Як уже було сказано, підприємство може суттєво впливати на формування собівартості. Однак при цьому необхідно взяти до уваги таке.

По-перше, склад (перелік) витрат, що їх можна відносити на собівартість, регламентований законодавством.

Витрати виробництва, що включаються в собівартість продукції (робіт, послуг), групуються за такими елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація основних фондів і нематеріальних активів, інші витрати.

По-друге, у складі витрат, що включаються в собівартість, розмір деяких із них також регулюється державою встановленням нормативів відрахувань. Це передусім стосується таких елементів витрат:

- відрахування на соціальні заходи (державне пенсійне страхування, соціальне страхування, страхування на випадок безробіття);
- амортизація основних засобів і нематеріальних активів;
- витрати на фінансування ремонту й поліпшення основних фондів;
- інші витрати (податки на землю і на транспортні засоби, відрахування в Державний інноваційний фонд, комунальний податок).

Вплив підприємств на названі елементи витрат є обмеженим. Однак і він можливий через належне управління показниками, до яких застосовуються встановлені нормативи відрахувань: витрати на оплату праці, структура і джерела її виплати; вартість основних виробничих фондів, що належать підприємству, їх структура і джерела формування.

Слід зазначити, що нині підприємства всіх форм власності отримали більше самостійності в прийнятті рішень щодо формування собівартості. Однак вони не можуть порушувати чинних законодавчих і нормативних документів, що регламентують ці питання.

Відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку, що набули чинності з 2000 року (зокрема за положенням бухгалтерського обліку 9 «Запаси»), собівартість реалізованої продукції складається з виробничої собівартості продукції, яку було реалізовано протягом звітного періоду,

нерозподілених постійних загальновиробничих витрат та наднормативних виробничих витрат.

До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включають:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- загальновиробничі витрати [35].

Отже, формування прибутку, його збільшення мають важливе значення для кожного суб'єкта господарської діяльності і для суспільства в цілому, оскільки прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні.

2 АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Основні напрямки розподілу і використання прибутку підприємства

В умовах ринкової економіки підприємства самостійно можуть обрати політику розподілу чистого прибутку. У процесі використання підприємствами чистого прибутку не має права втручатися навіть держава, крім тих що належать державі.

Тому, отриманий підприємством прибуток може бути використаний для задоволення різних потреб.

По-перше, він спрямовується на формування фінансових ресурсів держави, фінансування бюджетних видатків. Це досягається вилученням у підприємств частини прибутку в державний бюджет.

По-друге, прибуток є джерелом формування фінансових ресурсів самих підприємств і використовується ними для забезпечення господарської діяльності.

Отже, отриманий підприємством прибуток є об'єктом розподілу. У розподілі прибутку можна виділити два етапи.

Перший етап - це розподіл загального прибутку. На цьому етапі учасниками розподілу є держава й підприємство. У результаті розподілу кожний з учасників одержує свою частку прибутку. Пропорції розподілу прибутку між державою (бюджетом) і підприємством складаються під впливом кількох чинників. Істотне значення при цьому має податкова політика держави щодо суб'єктів господарювання. Ця політика реалізується в кількості податків, що сплачуються за рахунок прибутку, у визначенні об'єктів оподаткування, ставок оподаткування, у порядку надання податкових пільг.

Другий етап - це розподіл і використання прибутку, що залишився в розпорядженні підприємств після здійснення платежів до бюджету.

Чистий прибуток, одержаний після сплати податків залишається в розпорядженні підприємства, яке відповідно до установчих документів визначає напрямки його використання.

Головні принципи розподілу чистого прибутку закріплені статутом підприємства. Фактично розподіл здійснюється відповідно до поточної та стратегічної політики, що визначається підприємством.

Завдання фінансового менеджменту є пошук оптимальних шляхів розподілу прибутку. Як правило, одна частина прибутку використовується на виплату дивідендів, а друга - на розширення та оновлення виробництва, фінансові інвестиції, придбання нерухомості, створення та поповнення резервних фондів підприємства, соціальні програми.

Зокрема сума прибутку спрямовується:

- на виплату дивідендів;
- поповнення статутного капіталу;
- створення резервного капіталу.

Нерозподілений прибуток - це частина чистого прибутку, яка залишилася в розпорядженні підприємства після виплати доходів власникам у вигляді дивідендів, формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу та використання на інші потреби.

Структурно-логічна схема розподілу і використання прибутку відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку представлена на рисунку 2.1.

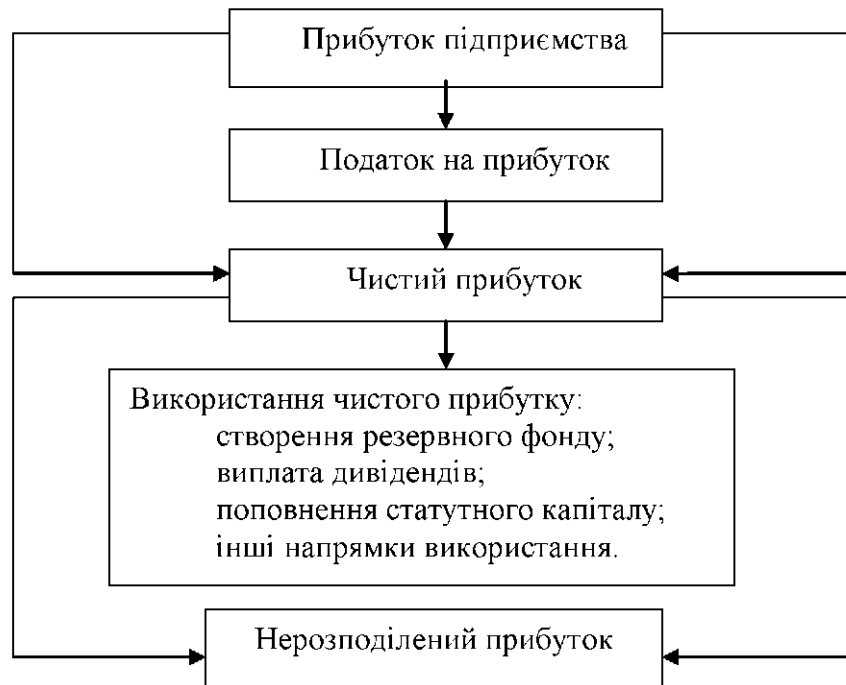

Рисунок 2.1 - Структурно-логічна схема розподілу і використання прибутку відповідно до положень (стандартів) бухгалтерського обліку

В окремих випадках підприємства в результаті своєї діяльності зазнають збитків. Сума непокритого збитку зменшує власний капітал.

Нерозподілений прибуток поділяється на асигновану й неасигновану частини:

- асигнована частина має певне цільове призначення;
- неасигнована частина не має конкретного призначення.

У зарубіжних корпораціях часто встановлюються обмеження, які накладаються на суму нерозподіленого прибутку. Такі обмеження тимчасово виділяють певну суму нерозподіленого прибутку, яка б могла бути виплачена у вигляді дивідендів. Коли обмеження знімаються, ця сума може бути сплачена в вигляді дивідендів та використана на інші потреби.

Обмеження нерозподіленого прибутку можуть бути добровільними або вимушеними. Одним з найбільш поширених добровільних обмежень є обмеження на нерозподілений прибуток з метою розширення матеріально-

технічної бази підприємства. Це обмеження може бути зняте товариствами в будь-який момент.

Значимість розподілу і використання чистого прибутку, зумовлена тим, що від результатів цього розподілу залежить не лише темпу розвитку підприємств на основі самофінансування, а й забезпечення інтересів власників, задоволення матеріальних і соціальних потреб персоналу.

Одним з основних етапів розподілу і використання чистого прибутку підприємства є формування системи фондів, резервів та спрямування його на інші потреби.

У процесі розподілу чистого прибутку формуються грошові фонди цільового призначення:

- фонд коштів, які спрямовуються на розвиток і вдосконалення виробництва;
- фонд коштів, які спрямовуються на соціальні потреби;
- фонд коштів для матеріального заохочення;
- резервний фонд;
- фонд коштів, які спрямовуються на виплату дивідендів;
- відрахування на інші цілі.

При прийнятті рішень про розподіл чистого прибутку підприємство повинно знайти оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничо-технічного розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення трудівників (акціонерів, пайовиків) і на інші цілі.

Фонд коштів на розвиток і вдосконалення виробництва (фонд накопичення) витрачається на задоволення потреб, які пов'язані зі зростанням обсягів виробництва, технічним переозброєнням, вдосконаленням технології виробництва та інших потреб, що забезпечують зростання і вдосконалення матеріально-технічної бази підприємство.

Конкретно ці витрати являють собою капітальні вкладення в будівництво нових виробничих площ, реконструкцію підприємств,

придбання і монтаж нового устаткування, інші витрати капітального характеру, включаючи природоохоронні і такі, що спрямовані на поліпшення умов праці і техніки безпеки. Це також витрати на проведення науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських робіт, підготовку та освоєння нових прогресивних технологій та видів продукції.

За рахунок цієї частини чистого прибутку підприємства сплачують заборгованість по довготермінових банківських кредитах на інвестиційні цілі, а також по процентах за ці кредити.

Фонд коштів, які спрямовуються на соціальні потреби, використовуються в основному на такі витрати, що сприяють соціальному розвитку колективу підприємства:

- будівництво, реконструкцію і капітальний ремонт житлових будинків і об'єктів соціально-культурної сфери;
- утримання об'єктів соціально-культурної сфери (дитячих дошкільних закладів, лікарень, будинків і баз відпочинку, клубів і палаців культури тощо);
- проведення оздоровчих, культурно-масових заходів, у тому числі придбання путівок на відпочинок і лікування;
- інші подібні витрати (на здешевлення харчування робітників і службовців в заводських їдальнях, оснащення клубів, кімнат відпочинку, гуртожитків теле- і радіоапаратурою, іншим обладнанням тощо).

Фонд коштів для матеріального заохочення використовується з метою стимулювання зацікавленості трудящих підприємства в досягненні високих кінцевих результатів роботи.

В даному напрямку прибуток використовується на виплату винагороди за загальні результати роботи за підсумком року, на одноразове преміювання окремих працівників за виконання особливо важливих виробничих завдань, виплату премій за інші досягнення в роботі, а також надання одноразової матеріальної допомоги робітникам і службовцям.

Частина прибутку після сплати податків, формування резервного фонду і виплати дивідендів (для акціонерного товариства) перебуває у вигляді нерозподіленого прибутку.

Резервний капітал створюється з метою усунення можливих тимчасових фінансових ускладнень і забезпечення нормальної роботи підприємства.

Величина резервного капіталу визначається засновницькими документами, як максимальний відсоток від розміру статутного капіталу. Так, в акціонерних підприємствах резервний капітал повинен складати не менше 25 % величини статутного капіталу. Він створюється за рахунок щорічних відрахувань від прибутку в передбачених засновницькими документами відсотків (в акціонерних товариствах - не менше 5 % чистого прибутку).

Кошти резервного капіталу використовуються на додаткові витрати виробничого і соціального розвитку підприємства, на поповнення його оборотних коштів, покриття збитків, на виплату гарантованих дивідендів за привілейованими акціями та інші заходи, передбачені засновницькими документами.

Дивіденди - це частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до часток їхньої участі у власному капіталі підприємства.

Відповідно до Закону України від 23.22.2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери і фондову біржу» (зі змінами та доповненнями) основними джерелами сплати дивідендів за акціями є чистий прибуток товариства.

Дивіденди за акціями виплачуються один раз на рік за підсумками звітнього року в порядку, передбаченому статутом акціонерного товариства, за рахунок прибутку, що залишається у його розпорядженні після сплати встановлених законодавством податків, інших платежів до бюджету.

У тому разі, чистий прибуток відповідного року є недостатнім, виплата дивідендів може провадитися за рахунок резервного капіталу. Отже, для

нарахування дивідендів, крім чистого прибутку поточного року, можуть бути використані нерозподілений прибуток та резервний капітал.

Здебільшого дивіденди виплачуються у грошовій формі. Однак дивіденди можуть виплачуватися й у вигляді акцій. Такі дивіденди мають назву акції-дивіденди.

Таким чином, для нарахування дивідендів за привілейованими акціями існує два потенційні джерела: нерозподілений прибуток та резервний капітал, а для простих акцій - лише одне джерело - нерозподілений прибуток.

Відповідно до чинного законодавства статут акціонерного товариства повинен містити відомості про термін та порядок виплати частки прибутку (дивідендів) один раз на рік за підсумками звітного року. Це не є загальноприйнятою у світі нормою. Звичайною нормою є виплата дивідендів один раз на півроку або на квартал, рідше - один раз на місяць. Як правило, акціонерні товариства намагаються виплачувати дивіденди, навіть якщо їх розмір невеликий. Це пов'язано з тим, що чекання майбутніх дивідендів є одним із найбільш значимих чинників, які впливають на рішення інвестора про придбання акцій. Дивіденди визначаються у певній грошовій сумі на акцію або як процент від її номінальної вартості. Повідомлення про розмір дивідендів і порядок їх виплати товариство має довести до відома акціонерів.

Товариство зобов'язане продати або анулювати власні акції не пізніше одного року з моменту їх придбання. Протягом цього часу розподіл прибутку, а також голосування та визначення кворуму на загальних зборах акціонерів проводяться без урахування і кісних акцій, придбаних товариством.

У світовій практиці нерозподіленому прибуткові, що залишається в розпорядженні підприємств, приділяють велику увагу, бо його можна використовувати для поповнення капіталу шляхом формування запасного і додаткового капіталу, резерву стабілізації дивідендів. Таке самофінансування є важливим для національного бізнесу і тому, що відповідно до нових національних стандартів обліку і звітності

нерозподілений прибуток теж став складовою капіталу підприємства (товариства).

Як уже було сказано, за рахунок прибутку підприємство формує ряд цільових фондів, кошти з яких спрямовуються на фінансування певних витрат, задоволення певних потреб.

Принципове значення в розподілі чистого прибутку має досягнення оптимального співвідношення між фондом нагромадження і фондом споживання. Ці фонди умовні, безпосередньо на підприємстві вони не утворюються, а їхню величину можна встановити на підставі розрахунків використання прибутку на фінансування певних витрат чи заходів.

Механізм розподілу чистого прибутку повинен бути таким, аби всебічно сприяти підвищенню ефективності виробництва, стимулювати розвиток нових форм господарювання та водночас збільшувати доходи держави. В умовах переходу до ринкових відносин для забезпечення потреб підприємств і державних потреб важливою проблемою розподілу прибутку, яка акумулюється в доходах бюджету країни, і частки, що залишається в розпорядженні суб'єктів господарської діяльності та використовується для розширення виробництва і задоволення інтересів працівників.

Використання чистого прибутку (напрямок і пропорції) визначаються самостійно кожним суб'єктом господарювання згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» від 1 липня 2004 року.

Таким чином, основним об'єктом фінансово-економічного аналізу серед тих, які визначають результативність фінансово-господарської діяльності підприємств, є прибуток. Він є реальним показником того, наскільки ефективно працює підприємство, визначає реальні, дійсні можливості підприємства фінансувати науково-технічний та соціальний розвиток, більше того, тільки прибуток є джерелом спроможності підприємства сплатити до бюджету податок на прибуток.

В даному розділі роботи, нами було запропоновано таке визначення прибутку підприємства - це форма комплексного доходу, що утворюється в

результаті господарської діяльності підприємства, з вирахуванням усіх витрат і платежів, які підприємство понесло і сплатило в ході створення і реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і виступає одночасно об'єктом і інструментом управління фінансами. Дане визначення більш детально пояснює сутність прибутку, як з кількісної так із якісної сторони.

Наступним етапом в ході роботи, це дослідження процесу формування прибутку підприємства. Оскільки формування прибутку, його збільшення мають важливе значення для кожного суб'єкта господарської діяльності і для суспільства в цілому, тому що, прибуток є основним джерелом фінансування розвитку підприємства, удосконалення його матеріально-технічної бази, забезпечення всіх форм інвестування. Уся діяльність підприємства спрямовується на те, щоб забезпечити зростання прибутку або принаймні стабілізацію його на певному рівні.

Отриманий підприємством прибуток є об'єктом розподілу. У розподілі прибутку можна виділити 2 етапи. Перший етап - це розподіл балансового прибутку. Другий етап - це розподіл і використання прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства після здійснення платежів в бюджет. На цьому етапі можуть створюватися за рахунок прибутку цільові фонди.

У процесі розподілу чистого прибутку формуються грошові фонди цільового призначення: фонд коштів, які спрямовуються на розвиток і вдосконалення виробництва; фонд коштів, які спрямовуються на соціальні потреби; фонд коштів для матеріального заохочення; резервний фонд; фонд коштів, які спрямовуються на виплату дивідендів; відрахування на інші цілі.

Отже, розподіл та використання прибутку підприємства це не просто витрачання коштів, а це досить відповідальний процес і діяльності підприємства, оскільки від його результату залежить не тільки розвиток підприємства, а і матеріальне забезпечення працівників. Тому при прийнятті рішень про розподіл чистого прибутку, фінансовими менеджерами підприємства повинно бути знайдено оптимальне співвідношення у спрямуванні додаткових фінансових ресурсів на цілі виробничо-технічного

розвитку, соціального розвитку, матеріального заохочення працівників та інші цілі.

2.2 Аналіз резервів збільшення прибутку підприємства

Глибокі перетворення, що відбуваються в економіці, сприяють максимальній мобілізації внутрішніх резервів. Для ефективного функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкових відносин найбільше значення має виявлення резервів збільшення об'єму продукції, зниження собівартості, росту прибутку.

Резерви зростання прибутку - це кількісно вимірні можливості його збільшення за рахунок зростання об'єму реалізації продукції, зменшення витрат на її виробництво і реалізацію, недопущення зовні реалізаційних збитків, вдосконалення структури виробленої продукції. Резерви виявляються на стадії планування і в процесі виконання планів. Визначення резервів зростання прибутку базується на науково обґрунтованій методиці їх розрахунку, мобілізації і реалізації. Виділяють три етапи цієї роботи: аналітичний, організаційний і функціональний.

На першому етапі виділяють і кількісно оцінюють резерви; на другому розробляють комплекс інженерно-технічних, організаційних, економічних і соціальних заходів, що забезпечують використання виявлених резервів; на третьому етапі практично реалізують заходи і ведуть контроль за їх виконанням.

Одним із резервів росту прибутку підприємства є збільшення об'єму реалізації продукції. Між прибутком та об'ємом реалізації існує пряма залежність, тобто чим більше продукції реалізується, при інших рівних умовах, тим більшою є сума прибутку, і навпаки, невиконання плану по реалізації зменшує прибуток.

При підрахунку резервів зростання прибутку за рахунок можливого зростання об'єму реалізації використовуються результати аналізу випуску і реалізації продукції.

Сума резерву зростання прибутку за рахунок збільшення об'єму реалізації продукції розраховується за формулою (2.1):

$$PZo = \sum_{i=1}^n \Pi_i \times \Delta P \quad (2.1)$$

де PZo - резерв зростання прибутку за рахунок збільшення об'єму продукції, грн.;

Π_i - сума прибутку на одиницю i -й продукції, грн.;

PP_{ki} - кількість додатково реалізованої продукції в натуральних одиницях виміру.

Якщо прибуток розрахований на гривню товарної продукції, сума резерву її зростання за рахунок збільшення об'єму реалізації визначається за формулою (2.2):

$$PZ_0 = \frac{\Pi_P^\Phi}{P^\Phi} \Delta P(pz), \quad (2.2)$$

де PV - потенційно можливе збільшення об'єму реалізованої продукції, грн.;

Π_P^Φ - фактичний прибуток від реалізації продукції, грн.;

P^Φ - фактичний об'єм реалізованої продукції, грн.

Важливий напрям пошуку резервів зростання прибутку - зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції, наприклад, сировини, матеріалів, палива, енергії, амортизації основних фондів та інших витрат.

Зниження собівартості продукції є найважливішим фактором росту прибутку. У зниженні собівартості продукції найбільш повно відбивається економія матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, якими розпоряджається підприємство. Максимальна мобілізація резервів

собівартості продукції є важливою умовою ефективного функціонування підприємства.

Зниження собівартості продукції - необхідна умова стабілізації цін, економічного процвітання будь-якого підприємства, джерело накопичень для прискорення соціально-економічного розвитку суспільства, підвищення добробуту населення.

Для виявлення і підрахунку резервів зростання прибутку за рахунок зниження собівартості може бути використаний метод порівняння. В цьому випадку для кількісної оцінки резервів дуже важливо правильно вибрати базу порівняння. Як такою базою можуть виступати рівні використання окремих видів виробничих ресурсів: плановий і нормативний; досягнутий на передових підприємствах; базовий фактично досягнутий середній рівень в цілому по галузі; фактично досягнутий на передових підприємствах зарубіжних країн та ін.

Методичною базою економічної оцінки резервів зниження витрат упредметненої праці є система прогресивних техніко-економічних норм і нормативів по видах витрат сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, нормативів використання виробничих потужностей, питомих капітальних вкладень, норм і нормативів в устаткуванні і ін.

При порівняльному методі кількісного вимірювання резервів їх величина визначається шляхом порівняння досягнутого рівня витрат з їх потенційною величиною (формула 2.3):

$$\sum C_{(pr)} = C_i - C_n \quad (2.3)$$

де $\sum C_{(pr)}$ — резерв зниження собівартості продукції за рахунок і-го виду ресурсів;

C_i — фактична величина використаного і-го виду ресурсу;

C_n — нормативна величина використаного і-го виду ресурсу.

Узагальнююча кількісна оцінка загальної суми резерву зниження собівартості продукції проводиться шляхом підсумовування (формула 2.4):

$$\sum C_{(P2)}^{3\text{м}} = \sum_{i=1}^n P3_{ci} \quad (2.4)$$

Якщо аналізу прибутку передуює аналіз собівартості продукції і визначена загальна сума резерву її зниження, то розрахунок резерву зростання прибутку проводиться за формулою (2.5):

$$\sum P3_{\text{тк}} = C_{\text{м}}(P_i + P_{\text{ж}}) \quad (2.5)$$

$\sum P3_{\text{тк}}$ - резерв збільшення прибутку за рахунок зниження собівартості продукції, грн.;

$C_{\text{м}}$ - потенційно можливе зниження витрат на гривню реалізованої продукції;

P_i - фактичний об'єм реалізованої продукції за період, що вивчається, грн.;

$P_{\text{ж}}$ - можливе збільшення об'єму реалізації продукції, грн..

Рентабельність продажів є одним з найважливіших показників ефективності діяльності компанії.

Цей коефіцієнт показує, яку суму операційного прибутку одержує підприємство з кожного карбованця проданої продукції. Іншими словами, скільки залишається в підприємства після покриття собівартості продукції.

Показник рентабельності продажів характеризує найважливіший аспект діяльності компанії - реалізацію основної продукції, а також оцінює частку собівартості в продажах.

Коефіцієнт рентабельності продажів зв'язує оперативну і стратегічну діяльність компанії.

Даний показник відбиває тільки операційну діяльність підприємства. Він не має нічого загального з фінансовою діяльністю.

Середній рівень рентабельності продажів у різних галузях різний. Не існує єдиного стандарту на даний показник. Це гарний критерій для порівняння з галузевим стандартом.

Рентабельність продажів розраховується як відношення чистого прибутку підприємства до чистого доходу від реалізації і характеризує ефективність продажів підприємства.

$$P^R = R_m - R_\phi = \frac{P_\phi + P^\Pi}{C_m} - \frac{P_\phi}{B_\phi}$$

(2.6)

де P - резерв зростання рентабельності;

R^m - рентабельність можлива;

R^ϕ - рентабельність фактична;

P^ϕ - фактична сума прибутку;

P^Π - резерв зростання прибутку від реалізації продукції;

C^m - можлива собівартість продукції з урахуванням виявлених резервів;

Φ - фактична сума витрат по реалізованій продукції.

Істотним резервом зростання прибутку є поліпшення якісного складу товарної продукції.

Потребують вдосконалення й нормативи. Так, нормативи використання матеріальних ресурсів та виробітку продукції не всюди достатньо технічно обґрунтовані, тому вони не завжди можуть служити достовірною базою для встановлення дійсно прогресивних норм витрат. Технічно обґрунтовані норми й нормативи, їх своєчасний перегляд, з одного боку, впливають на оплату праці, а з іншої - на формування ціни, тому що виявлення резервів призводить до зниження суспільно-необхідних витрат робітників.

Одним, з резервів збільшення прибутку промислових підприємств є більш повне використання вторинних ресурсів та попутних продуктів. Доля вторинної сировини в загальному обсязі матеріальних ресурсів, використовуваних у господарстві країни, значно зростає.

Резервом збільшення прибутку суб'єктів господарювання є ліквідація невиробничих виплат по заробітній платі, по оплаті цілоденних простоїв і часів внутрізмінного простою, доплат за працю в додатковий час, ліквідація невиробничих витрат і втрат у складі витрат на обслуговування підрозділів виробництва і управління.

Значний вплив на збільшення прибутку має оновлення основних фондів. Технічне переозброєння виробництва покращує економічні показники роботи підприємств. Однак введення нових підприємств і об'єктів у багатьох випадках викликає підвищення собівартості продукції. Однією з причин такого стану є подорожчання одиниці потужностей, що вводяться. Вартість основних фондів, а відповідно й вартість амортизації залежить від затрачених коштів на проектування будівельних об'єктів, від його якості, тривалості і вартості будівництва, а також вартості обладнання і строків опанування проектних потужностей.

Резервом росту прибутку промислових підприємств є також підвищення якості виробляємої продукції і ліквідація втрат від браку.

Загальна організаційно-фінансова модель підвищення прибутку підприємства, яка складається з наступних елементів (рис. 2.1):

1. Планування. Якщо план із прибутку складено на належному рівні, професійно грамотно, підприємство має змогу правильно визначити обсяг платежів у державний бюджет і суму прибутку, що залишається в його розпорядженні з метою створення фінансової бази для розвитку діяльності, необхідних витрат на розвиток соціальної сфери, матеріальне заохочення праці;
2. Якість продукції (товарів, робіт, послуг). Величина прибутку в основному залежить від попиту;

3. Резерви зростання. Постійний пошук невикористаних можливостей збільшення прибутку, що забезпечуватиме його зростання;
4. Ділова репутація. Одержувати додатковий прибуток і підвищити рентабельність підприємству дозволяє висока ділова репутація. Вчасний розрахунок з постачальниками, якість та швидкість наданих товарів і послуг, прийнятна ціна - основні її показники.

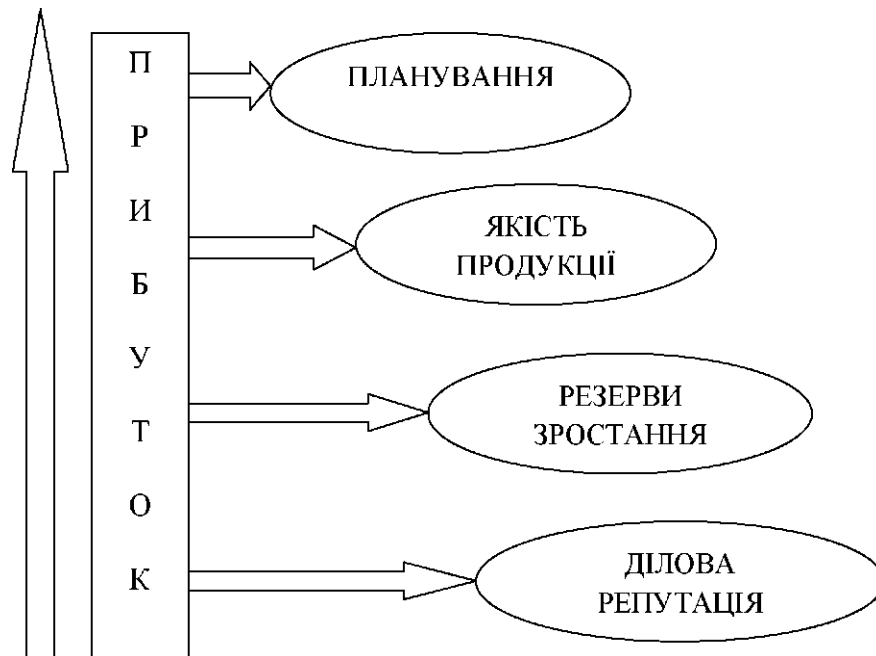

Рисунок 2.2 - Модель підвищення прибутку підприємства

Отже, дотримуючись відповідної моделі підприємство може досягти досить непоганих результатів в майбутньому.

Щоб, поліпшити фінансові результати підприємства та сприяти реалізації виявлених резервів також можливо застосувати як в короткостроковому і середньостроковому, так і в довгостроковому періоді наступні заходи:

- розглянути і усунути причини виникнення перевитрат фінансових ресурсів на матеріальні та інші операційні витрати;
- впровадити на підприємстві системи управлінського обліку витрат в розрізі центрів відповідальності та витрат по окремим групам товарної продукції;
- здійснити ефективну цінову політику;

- удосконалити рекламну діяльність, підвищувати ефективність окремих рекламних заходів;
- надавати достатню увагу навчанню і підготовці кадрів, підвищенню їх кваліфікації;
- розробити і ввести ефективну систему матеріального стимулювання персоналу, тісно пов'язану з основними результатами господарської діяльності підприємства і економією ресурсів;
- розробити і здійснити заходи, направлені на поліпшення матеріального клімату в колективі, що зрештою відобразиться на підвищенні продуктивності праці;
- здійснювати постійний контроль за умовами зберігання і транспортування товарної продукції.

Впровадження зазначених заходів дозволить реалізувати виявлені резерви та покращить загальну якість функціонування підприємства.

Правильний розрахунок резервів росту прибутку є необхідним для його планування на майбутній період. Знаючи перспективну суму прибутку підприємства можна правильно спрогнозувати інвестиційну політику, а також витрати на соціально-культурні заходи та матеріальні заохочення працівників.

Досвід роботи промислових підприємств в сучасних умовах господарювання підтверджує велике значення повного виявлення в ході фінансового планування внутрігосподарських резервів росту грошових накопичень. Виявлення резервів росту впливає на вдосконалення комерційного розрахунку, розвиток ринкових відносин, сприяє ліквідації кризових явищ в економіці.

3 УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Оцінка основних параметрів та результатів фінансово-господарської діяльності підприємства

Наведемо основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 - Основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства за 2015-2017 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2017 року (+;-)	
	2015	2016	2017	2015	2016
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	10,40	1395,50	878,40	868	517,10
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	15,70	1532,3	1226,90	1211,2	-305,4
Чистий прибуток, тис. грн.	-5,4	867,6	382,5	387,9	-485,1

Аналізуючи дані табл. 3.1, слід відмітити, що у підприємства присутній чистий прибуток, величина якого у 2017 р. зросла у порівнянні з 2015 р. на 387,9 тис. грн., у порівнянні з 2016 р. - зменшилася на 485,1 тис. грн.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2017 р. в порівнянні з 2015 р. зріс на 868 тис. грн., у порівнянні з 2016 р. - зменшився на 517,10 тис. грн.

Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), у 2017 р. зросла на 1211,2 тис. грн. у порівнянні з 2015 р., та зменшилася на 305,4 тис. грн. - у порівнянні з 2016 р.

Для аналізу структури та динаміки валюти балансу складається ущільнений аналітичний баланс (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 - Аналітичний баланс підприємства за період 2015-2017 р.

Статті балансу	2015		2016		2017		Відхилення 2017 р. до 2015 р.
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
I. Необоротні активи	75,9	66,0	81,6	13,6	163,3	26,3	87,4
- нематеріальні активи	0	0,0	0	0,0	0,00	0,0	0
- основні засоби	61,8	53,7	81,6	13,6	153,6	24,8	91,8
II. Оборотні активи	39,1	34,0	516	86,3	457,2	73,7	418,1
- товари	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
- дебіторська заборгованість за товари, роботи	1,6	1,4	116,5	19,5	73	11,8	71,4
- дебіторська заборгованість за розрахунками	0,1	0,1	0,1	0,0	1,4	0,2	1,3
- інша дебіторська заборгованість	1,8	1,6	5,5	0,9	27,9	4,5	26,1
- грошові кошти	0	0,0	26,3	4,4	2,7	0,4	2,7
III. Витрати майбутніх періодів	0	0,0	0,4	0,1	0	0,0	0
Баланс	115	100,	598	100,	620,5	100,0	505,5
Власний капітал	27,70	24,1	173,40	29,0	128,40	20,7	100,7
1.1. Статутний капітал	34,00	29,6	34,00	5,7	34,00	5,5	0
Нерозподілений прибуток	6,30	5,5	139,40	23,3	94,40	15,2	88,1
Поточні зобов'язання	87,30	75,9	224,60	37,6	492,10	79,3	404,8
4.1. Кредити банків	0,00	0,0	0,00	0,0	50,00	8,06	0
4.2.Кредиторська заборгованість за товари, роботи	0,00	0,0	129,90	21,7	137,00	22,08	187
4.3. Поточні зобов'язання за розрахунками	4,20	3,7	17,50	2,9	10,20	1,6	6
4.4. Інші поточні зобов'язання	83,10	72,3	77,30	12,9	294,80	47,5	211,7
Баланс	115,0	100,	598,00	100,	620,50	100,0	505,5

Як свідчать дані таблиці 3.2, загальна вартість майна підприємства у 2017 році зросла на 505,5 тис. грн. в порівнянні з 2015 роком, що є позитивною тенденцією.

Вартість необоротних активів підприємства становить 163,3 тис. грн. у 2017 році, що більше відповідного показника 2015 року на 87,4 тис. грн., тобто, темп збільшення вартості необоротних активів дорівнює 115,15 %. З розрахунків, видно, що у 2017 році підприємство збільшило обсяг оборотних активів в 11,7 рази порівняно з 2015 роком, що свідчить про збільшення його діяльності.

У підприємства наявні короткострокові кредити - 50 тис. грн. у 2017 р. У 2017 році спостерігається досить значне зростання поточних зобов'язань порівняно з 2015 роком (на 404,8 тис. грн.). Наявність нерозподіленого прибутку у розмірі 94,4 тис. грн. у 2017 р. свідчить про можливості розширеного відтворення на підприємстві.

В структурі зобов'язань підприємства присутня кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги у розмірі 187,0 тис. грн. у 2017 р., що свідчить з одного боку про уповільнення платіжного обороту, тобто, кошти не відволікаються, а працюють на підприємстві, що є позитивним моментом (при умові, що вона не є простроченою), але, з іншого боку, кредиторська заборгованість повинна бути погашена.

На наступному етапі проводиться аналіз майнового стану. Оцінка майнового стану здійснюється за наступними показниками (табл.3.3).

Таблиця 3.3 - Аналіз майнового стану підприємства за період 2015-2017 рр.

Показник	Роки			Відхилення 2017 р. до 2015 р.
	2015	2016	2017	
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,00	0,04	0,06	0,06
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,05	0,03	0,03	-0,02

Коефіцієнт вибуття основних засобів	0,04	0,01	0,06	0,02
Частка основних засобів в активах	0,54	0,14	0,25	-0,29
Частка оборотних виробничих активів	0,24	0,28	0,25	0,00
Частка оборотних виробничих фондів в обігових коштах	0,72	0,33	0,34	-0,38
Коефіцієнт мобільності активів	0,52	6,33	2,80	2,28

Аналізуючи отриманий результат, слід відмітити зростання коефіцієнту зносу основних засобів у 2017 р. на 0,06 у порівнянні з 2015 р., зменшення частки основних засобів в активах за відповідний період на 0,29, зменшення частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах на 0,38, що свідчить про деяке погіршення стану основних засобів. Одночасно з цим, відбулося зростання коефіцієнту мобільності активів на 2,28.

Далі аналізується ліквідність балансу підприємства на протязі 2015-2017 років. Для цього групуються його активи за ступенем ліквідності, а пасиви - по ступеню терміновості їх погашення (табл. 3.4).

Таблиця 3.4 - Групування активів за ступенем ліквідності та пасивів за ступенем терміновості їх погашення за 2015-2017 роки

Актив, тис. грн.	Роки			Пасив, тис. грн.	Роки		
	2015	2016	2 010		2015	2016	2017
Найбільш ліквідні активи (A ₁)	0	26,3	2,7	Найбільш термінові зобов'язання (П ₁)	87,30	224,70	492,00
Швидко реалізовані активи (A ₂)	3,5	122,1	102,3	Короткострокові пасиви (П ₂)	0,00	0,00	0,00
Повільно реалізовані активи (A ₃)	35,7	367,9	352,1	Довгострокові пасиви (П ₃)	0,00	200,00	0,00

Важко реалізовані активи (А4)	75,9	81,6	163,3	Постійні пасиви (П4)	27,70	173,40	128,40
-------------------------------------	------	------	-------	-------------------------	-------	--------	--------

Використовуючи результати розрахунків, зіставимо підсумки за групами активів і пасивів з системою нерівностей, яка визначає ступінь ліквідності балансу. Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо: $A1 > П1$, $A2 > П2$, $A3 > П3$, $A4 < П4$.

Отже, не виконання першої та четвертої умов свідчить про відсутність абсолютної ліквідності балансу. Але виконання другої та третьої умов свідчить про те, що у підприємства є власні кошти для покриття окремої частини заборгованості перед контрагентами та дотримується мінімальна умова фінансової стійкості.

Далі проводиться аналіз ліквідності підприємства за період 2015-2017 рр. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5 - Показники ліквідності підприємства за 2015-2017 роки

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	зміщення 2017 р. до 2015 р.
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	0,448	2,297	0,929	0,481
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,126	1,546	0,616	0,490
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,000	0,117	0,005	0,005
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	-48,20	291,400	-34,900	13,300
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	-	0,940	0,547	-

Аналізуючи дані таблиці 3.5, слід відмітити готовність підприємства негайно погасити свою короткострокову заборгованість. Про це свідчить коефіцієнт абсолютної ліквідності, який зріс за аналізований період на 0,005. Але слід враховувати те, що цей показник носить моментний характер. Зростання коефіцієнта швидкої ліквідності на 0,490 є позитивним фактором подальшого розвитку діяльності підприємства.

На основі співставлення величини власного та позикового капіталу проводиться аналіз фінансової стійкості підприємства (табл.3.6).

Таблиця 3.6 - Показники фінансової стійкості підприємства за період 2015-2017 рр.

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. до 2015 р.
Власні обігові кошти (функціонуючий капітал)	-48,200	291,800	-34,900	13,300
Коефіцієнт платоспроможності (автономії)	0,241	0,290	0,207	-0,034
Коефіцієнт фінансової залежності	4,152	3,449	4,833	0,681
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,759	0,710	0,793	0,034
Коефіцієнт фінансування	3,152	2,449	3,833	0,681
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	-1,233	0,565	-0,076	1,156
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-1,740	1,681	-0,272	1,468
Маневреність власного робочого капіталу	-0,583	0,578	-4,410	-3,827
Маневреність власних обігових коштів	0,000	0,090	-0,077	-0,077
Коефіцієнт фінансового леверіджу	0,000	1,153	0,000	0,000
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,241	0,624	0,207	-0,034

Виходячи з розрахунків, видно, що підприємство за аналізований період залежало від зовнішніх позикових джерел, про що свідчить від'ємне значення функціонуючого капіталу. Загалом, у 2017 році динаміка показників стійкості має негативний напрям, тому підприємство дещо посилює свою залежність від інвесторів і кредиторів.

Далі проводиться аналіз показників рентабельності за період 2015-2017 рр. (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 - Аналіз рентабельності підприємства за період 2015-2017 рр

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. до 2015 р.
Коефіцієнт рентабельності активів	-0,069	2,434	0,628	0,628
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	-0,170	8,629	2,535	2,535
Рентабельність виробничих фондів	-0,119	5,102	1,372	1,491
Коефіцієнт рентабельності діяльності	-0,519	0,622	0,435	0,435
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,338	1,272	1,057	0,719
Коефіцієнт реінвестування	-1,167	0,161	0,247	1,413
Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,227	0,804	0,735	0,508
Період окупності капіталу	-21,296	0,689	1,622	22,919
Період окупності власного капіталу	-5,130	0,200	0,336	5,465

Як свідчать проведені розрахунки, рентабельність діяльності протягом періоду, що аналізується, має тенденцію до збільшення (зокрема, на 0,628 зріс коефіцієнт рентабельності активів, на 2,535 - коефіцієнт рентабельності власного капіталу). Взагалі, можна сказати, що операційна, інвестиційна, фінансова діяльність підприємства в цілому були ефективними. Отже, підприємство ефективно використовує свої активи і власний капітал. В результаті, структура балансу поліпшується.

Далі аналізується ділова активність підприємства.

Показники цієї групи характеризують результати та ефективність поточної основної діяльності підприємства (табл. 3.8).

Таблиця 3.8 - Показники ділової активності підприємства за 2015-2017

рр

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017 р. до 2015 р.
Коефіцієнт оборотності активів	0,133	3,914	1,442	1,309
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,083	22,221	7,829	6,746
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	337	16	47	-290
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	2,737	18,410	5,098	2,361
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	133	20	72	-61
Коефіцієнт оборотності обігових коштів	0,266	2,702	1,921	1,655
Період одного обороту обігових коштів	1372	135	190	-1182
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,863	15,572	7,606	6,744
Період одного обороту запасів, днів	423	23	48	-375
Коефіцієнт оборотності готової продукції	2,737	27910,000	17568,00	17565,26
Коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача)	0,337	18,961	7,038	6,702
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,327	13,879	5,821	5,494
Період операційного циклу	760	40	95	-665
Період фінансового циклу	627	20	23	-604

Аналізуючи дані таблиці 3.8, слід відмітити, що практично всі показники ділової активності у динаміці виконують нормативні вимоги, встановлені для зазначених показників. Отже, збільшення оборотності

дебіторської заборгованості на 6,746 є позитивним фактором, тому що в результаті прискорюється надходження коштів на рахунок підприємства.

Збільшення оборотності кредиторської заборгованості у 2017 році на 2,361 є фактором поліпшення фінансової дисципліни на підприємстві. Разом зі збільшенням оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, строк їх погашення в динаміці зменшується (відповідно, на 290 та 62 дні), що позитивно впливає на господарсько-фінансову діяльність підприємства. Коефіцієнт фондівдачі показує, скільки виручки припадає на одиницю основних виробничих фондів. Збільшення цього показника протягом 2015-2017 рр. на 6,702 є позитивною тенденцією. Збільшення оборотності запасів на 6,744 є позитивним фактором, оскільки це призводить до зростання доходу від реалізації і зменшення витрат на зберігання запасів.

3.2 Особливості управління прибутком підприємства

Проведемо аналіз формування прибутку підприємства. При цьому, слід враховувати специфіку формування прибутку даним підприємством. Прибуток підприємства формується наступним чином (рис. 3.1). Порядок формування чистого прибутку підприємства представлено в таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 - Порядок формування фінансових результатів підприємства, тис. грн.

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2017р. до 2015 р., тис. грн.
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	12,5	1433,7	947,8	935,3
Непрямі податки та інші вирахування з доходу	2,1	38,2	69,4	67,3

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	10,4	1395,5	878,4	868
Разом витрати	16,7	1571,2	1319,6	1302,9
Чистий прибуток (збиток)	(5,4)	867,6	382,5	387,9

Як видно з табл. 3.9, чистий прибуток підприємства у 2017 р. зріс порівняно з 2015 р. на 387,9 тис. грн. та склав 382,5 тис. грн.

Таким чином, протягом аналізованого періоду відбулося значне зростання чистого прибутку підприємства, що пов'язане, в першу чергу, із збільшенням платоспроможного попиту на продукцію підприємства.

Порядок розподілу чистого прибутку підприємства визначений Статутом, а саме, підприємство має право створювати різноманітні фонди по рішенням загальних зборів учасників ТОВ, при цьому, доля прибутку, який направляється у фонди та інші умови, в т. ч., використання коштів фондів, вирішуються зборами учасників підприємства.

На покриття можливих збитків підприємство утворює резервний фонд у розмірі 25 % статутного капіталу шляхом щорічних відрахувань до нього 5 % від чистого прибутку до моменту накопичення крайнього розміру.

При недостатності коштів резервного фонду для покриття збитків загальні збори учасників підприємства розглядають питання про пошук додаткових джерел фінансування і можуть визначити порядок розподілу збитків.

Прибуток підприємства, який залишається після відрахувань і формування фондів, використовується у порядку, встановленому загальними зборами учасників підприємства.

Абсолютна величина прибутку досить важлива, коли мова йде про фінансові ресурси, що можуть бути використані підприємством. Однак, для характеристики ефективності господарювання цього абсолютного показника недостатньо. Показники рентабельності більш повно, ніж прибуток,

характеризують кінцеві результати господарської діяльності, тому що їхня величина показує співвідношення ефекту з наявними чи використаними ресурсами. Рентабельність - це відносний показник інтенсивності підприємства, що характеризує рівень прибутковості (окупності).

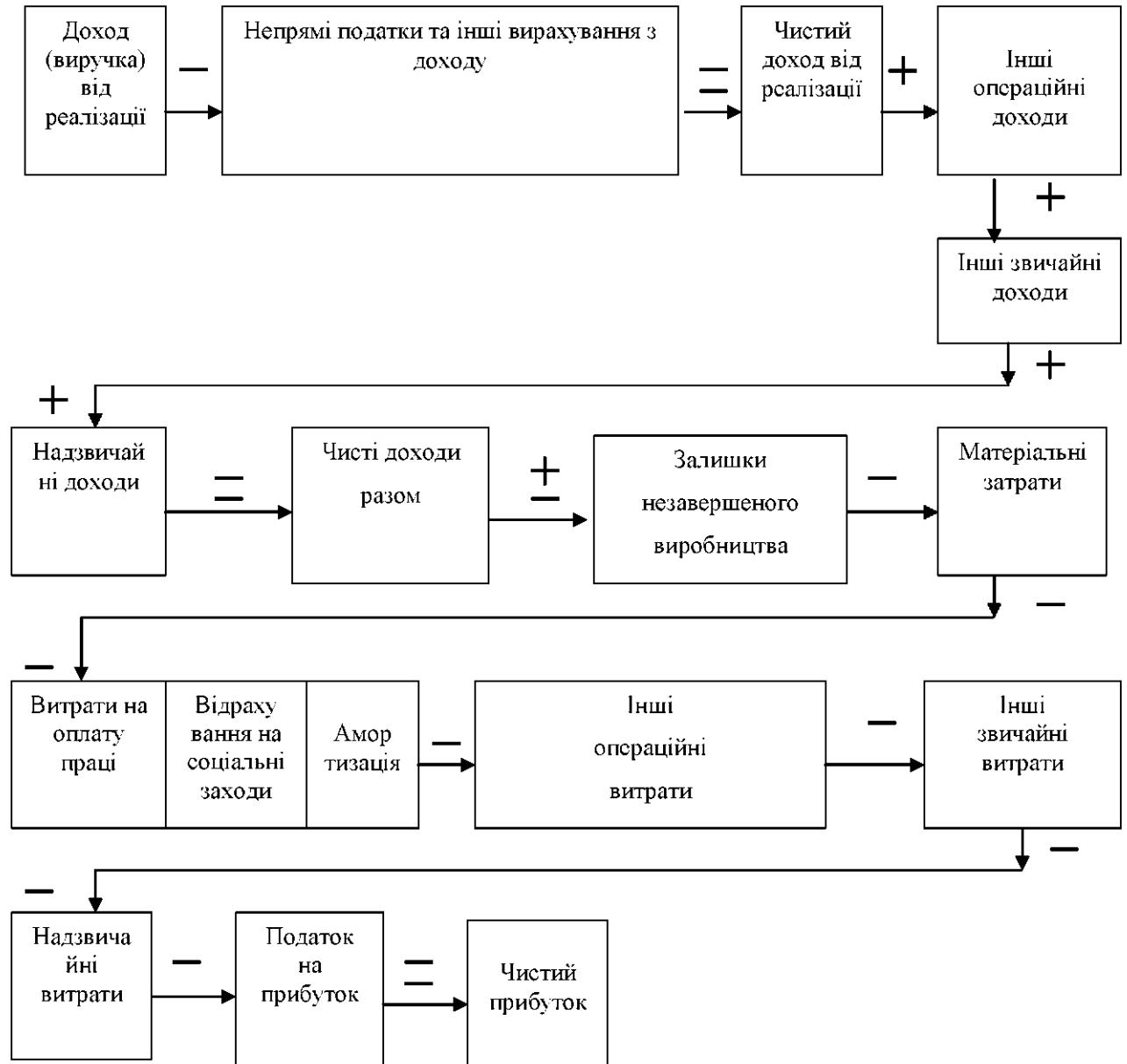

Рисунок 3.1 - Схема формування чистого прибутку підприємства

Вихідні дані для проведення факторного аналізу рентабельності підприємства методом Дюпона наведено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 - Вихідні дані для проведення факторного аналізу рентабельності підприємства методом Дюпона

Показники	2015 р.	2017 р.	Зміна за період
Чиста рентабельність продажів	-0,519	0,435	0,954
Ресурсовіддача	0,079	1,206	1,127
Коефіцієнт фінансової залежності	4,152	4,833	0,681
Рентабельність власного капіталу	-0,170	2,535	2,705

Вплив на зміну коефіцієнта рентабельності власного капіталу зміни показника чистої рентабельності продажу визначимо за наступною формулою:

$$\Delta R_{ROE} (R_{NPM}) = 0,954 \times 0,079 \times 4,152 = +0,313.$$

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни показника ресурсовіддачі:

$$\Delta R_{ROE} (R_{p.v.d.}) = 0,435 \times 1,127 \times 4,152 = +2,035.$$

Зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу за рахунок зміни показника коефіцієнта фінансової залежності:

$$\Delta R_{ROE} (k_{зав}) = 0,435 \times 1,206 \times 0,681 = +0,357.$$

В табл. 3.11 підсумовано вплив факторів, обрахованих згідно моделі Дюпона.

Отже, модель Дюпона свідчить, що найбільший вплив на рентабельність власного капіталу підприємства має ресурсовіддача останнього. Збільшення рентабельності власного капіталу свідчить про ефективне вкладення власного капіталу у діяльність підприємства.

Таблиця 3.11 - Сумарний вплив факторів згідно моделі Дюпона в діяльності підприємства

Фактор	Зміна за період
Чиста рентабельність продажу	+0,313
Показник ресурсовіддачі	+2,035
Коефіцієнт фінансової залежності	+0,357
ROE	+2,705

Отже, модель Дюпона свідчить, що найбільший вплив на рентабельність власного капіталу підприємства має ресурсовіддача останнього. Збільшення рентабельності власного капіталу свідчить про ефективне вкладення власного капіталу у діяльність підприємства.

Таким чином, загальна вартість майна підприємства у 2017 році зросла в порівнянні з 2015 роком, що є позитивною тенденцією. Вартість необоротних активів підприємства у 2017 році більше відповідного показника 2015 року. З розрахунків, видно, що у 2017 році підприємство збільшило обсяг оборотних активів порівняно з 2015 роком, що свідчить про збільшення його діяльності. У 2017 році спостерігається досить значне зростання поточних зобов'язань порівняно з 2015 роком. Наявність нерозподіленого прибутку свідчить про можливості розширеного відтворення на підприємстві. В структурі зобов'язань підприємства присутня кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги. Аналізуючи отриманий результат, слід відмітити зростання коефіцієнту зносу основних засобів, зменшення частки основних засобів в активах за відповідний період, зменшення частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах, що свідчить про деяке погіршення стану основних засобів. Одночасно з цим, відбулося зростання коефіцієнту мобільності активів. Не виконання першої

та четвертої умов ліквідності балансу свідчить про відсутність останньої. Але виконання другої та третьої умов свідчить про те, що у підприємства є власні кошти для покриття окремої частини заборгованості перед контрагентами та дотримується мінімальна умова фінансової стійкості. Слід відмітити готовність підприємства негайно погасити свою короткострокову заборгованість. Про це свідчить коефіцієнт абсолютної ліквідності, який зріс за аналізований період. Але слід враховувати те, що цей показник носить моментний характер. Зростання коефіцієнта швидкої ліквідності є позитивним фактором подальшого розвитку діяльності підприємства. Виходячи з розрахунків, видно, що підприємство за аналізований період залежало від зовнішніх позикових джерел, про що свідчить від'ємне значення функціонуючого капіталу. У 2017 році динаміка показників стійкості має негативний напрям, тому підприємство дещо посилює свою залежність від інвесторів і кредиторів. Як свідчать проведені розрахунки, рентабельність діяльності протягом періоду, що аналізується, має тенденцію до збільшення. Взагалі, можна сказати, що операційна, інвестиційна, фінансова діяльність підприємства в цілому були ефективними. Отже, підприємство ефективно використовує свої активи і власний капітал. В результаті, структура балансу поліпшується. Слід відмітити, що практично всі показники ділової активності у динаміці виконують нормативні вимоги, встановлені для зазначених показників. Модель Дюпона свідчить, що найбільший вплив на рентабельність власного капіталу підприємства має ресурсовіддача останнього.

3.3 Пропозиції щодо удосконалення управління прибутком підприємства

До теперішнього часу вітчизняні аналітики, здійснюючи аналіз діяльності суб'єктів господарювання, переважно зосереджують увагу у своїх

роботах на проведенні ретроспективного аналізу і, як правило, на рівні підприємств, об'єднань загалом. Рідко пропонувалась методика аналізу діяльності окремих структурно відокремлених суб'єктів на рівні цехів, дільниць, робочих місць, окремих операцій.

Об'єктом аналізу, на наше глибоке переконання, повинна стати виробнича, технологічна, проектна чи інші операції. Ефективність здійснення операцій аналізу для прийняття управлінських рішень, визначається тим, що він об'єднує маркетингові дослідження, облік витрат, фінансові результати і внутрівиробниче планування [32].

Зіставлення суми прибутку з витратами характеризує ефективність роботи підприємства. Одним із найбільш доступних прийомів управління підприємницькою діяльністю є операційний аналіз, що здійснюється за схемою: витрати - обсяг реалізації - прибуток. При допомозі операційного аналізу з'являється можливість виявляти залежність фінансового результату виробничої діяльності від зміни витрат, цін, обсягу виробництва і збуту продукції. На відміну від зовнішнього фінансового аналізу (за даними публічної фінансової та статистичної звітності) результати операційного (внутрішнього) аналізу складають, як правило, комерційну таємницю підприємства.

При допомозі операційного аналізу можна вирішити наступні управлінські завдання:

- проаналізувати прибутковість виробничої діяльності підприємств;
- стратегічно спрогнозувати рентабельність підприємства на основі показника «Запас фінансової стійкості»;
- оцінити підприємницький ризик;
- обрати оптимальні шляхи виходу з кризового стану;
- проаналізувати прибутковість інвестицій, здійснених для розширення основного капіталу;

- розробити найбільш вигідну для підприємства асортиментну політику у сфері виробництва і реалізації товарів.

Ключовими елементами операційного аналізу виступають порогові значення показників діяльності підприємства: критичний обсяг виробництва і реалізації товарів, поріг рентабельності і запас фінансової стійкості. На практиці вони тісно пов'язані з поняттям «маржинальний дохід», що означає результат від реалізації продукції після відшкодування змінних витрат. Приведемо схему розрахунку маржинального доходу в сфері виробництва на рис. 3.1.

Рисунок 3.1 - Утворення фінансового результату у сфері виробництва

Проведення операційного аналізу тісно пов'язано з розрахунком виробничого (оперативного) важеля (ОВ)

Величина ефекту операційного важеля показує, наскільки відсотків зміниться прибуток при зміні виручки на 1 %.

Ефект операційного важеля - наслідок наявності в структурі постійних витрат, котрі не залежать від обсягу реалізації, але мають тенденцію до зростання. Їх необхідно сплачувати кожний місяць незалежно від обсягу реалізації продукції за цей місяць [25].

Чим більша питома вага постійних витрат у загальних витратах (капіталомісткі галузі), тим сильніше проявляється ефект операційного важеля. Зниження фінансовими менеджерами постійних витрат (накладних витрат) на певну суму приводить до зсуву вліво точки беззбитковості, росту

суми прибутку і зниженню величини операційного важеля. Тому можна стверджувати, що зниження постійних витрат є ключовою проблемою в управлінні витратами.

Якщо поріг рентабельності пройдено, то питома вага постійних витрат у сумарних витратах знижується і операційний важіль має тенденцію до зниження. І навпаки, зростання питомої ваги постійних витрат посилює дію операційного важеля.

Поріг рентабельності (ПР) підприємства визначається за формулою:

$$\text{ПР} = \frac{\text{ПВ}}{\text{КМД}} \quad (3.2)$$

Коефіцієнт маржинального доходу (КМД) показує його питому вагу у виручці від реалізації продукції (ВР):

$$\text{КМД} = \frac{\text{МД}}{\text{ВР}} \quad (3.3)$$

Для пояснення вищесказаного використаємо наступний цифровий приклад в аналітичній таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 - Прогнозовані фінансові результати підприємства

№	Показники	Сума, тис. грн.	Відсоток
1	Виручка від реалізації продукції	3407701,2	100,00
2	(-) Змінні витрати (ЗВ)	1050111,7	30,82
3	(=) Маржинальний дохід (МД)	2357589,5	69,18
4	(-) Постійні витрати (ПВ)	1178794,8	34,59
5	(=) Прибуток (П)	1178794,8	34,59
6	Вплив операційного важеля $2357589,5 / 1178794,8 = 2$		
7	Поріг рентабельності (порогова виручка забезпечує беззбиткову роботу)		

	підприємства) $2357589,5/3407701,2 = 1703850,7$		
--	--	--	--

З метою забезпечення беззбитковості свого виробництва підприємство з невеликою питомою вагою постійних витрат може виробляти відносно менше продукції, ніж підприємство з більш високою питомою вагою в загальних витратах.

Фінансовий результат підприємства з низькою питомою вагою постійних витрат в яснішій мірі залежить від зміни обсягу виробництва. Підприємство з високою питомою вагою постійних витрат вимушено в значній мірі остерігатися зниження обсягів виробництва і реалізації продукції.

У випадку зниження виручки від реалізації продукції (за рахунок зменшення обсягу виробництва) ресурс (потенціал) впливу виробничого важеля характеризує можливу втрату прибутку (або зростання прибутку). В особливо важкий стан попадають ті підприємства, в котрих за умов зниження виробництва збитки перевищують маржинальний дохід, тобто, ефект виробничого важеля за модулем нижче одиниці, темп росту виручки від реалізації продукції нижчий, ніж темп росту обсягу виробництва. І навпаки, підприємство що має збитки нижче маржинального доходу, швидше вийде з кризового стану, оскільки аналогічне зростання обсягу реалізації викличе більш інтенсивне зниження збитку.

Проведення операційного аналізу дає можливість виявити чутливість, тобто, можливу реакцію фінансового результату на зміну зовнішніх і внутрішніх чинників виробництва і збуту продукції.

У сучасних умовах господарювання на перший план виходить проблема не росту суми прибутку, а його збереження в заданих самим підприємством параметрах, що забезпечує оптимальне співвідношення між виробничими і соціальними виплатами та величиною податкових платежів.

За основу аналізу чутливості покладено обсяг виробництва продукції, котрий змінюється під впливом одного із наступних показників: постійних витрат, змінних витрат і ціни за одиницю виробу.

Покажемо таку залежність на наступному прикладі (табл. 3.13).

Таблиця 3.13 - Залежність суми можливого збитку підприємства від росту виручки від реалізації продукції, тис. грн.

№	Показники	Базові умови	Зростання виручки від реалізації на 12 %				
			1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
1	Виручка від реалізації продукції	30100	33712	37757	42287	47361	53044
2	(-) Змінні витрати (ріст на 12%)	24080	26969	30205	33829	37888	42435
3	(=) Маржинальний дохід	6020	6743	7552	8458	9473	10609
4	(-) Постійні витрати	7525	7525	7525	7525	7525	7525
5	(=) Прибуток (+) збиток (-)	-1505	-782	-27	933	1948	3084

З даних табл. 3.13 видно, що допущений підприємством збиток в сумі 1505 тис. грн. вдасться покрити через два роки діяльності. Розглянемо можливі ситуації.

Ситуація 1. Якщо змінюються постійні витрати (ПВ), то обсяг виробництва (О) в натуральному виразі, що забезпечує вихідні (базові) умови, визначаються за формулою:

$$O_1 = \frac{MD^1}{K_{MD}^0} : C_0 \quad (3.4)$$

де MD^1 - маржинальний дохід в звітному періоді;

K_{MD}^0 - коефіцієнт маржинального доходу в базовому періоді;

C_0 - ціна за одиницю виробу в базовому періоді

Ситуація 2. Коли змінюються змінні витрати (ЗВ) тоді обсяг виробництва у натуральному виразі (O_2) обчислюється за формулою:

$$O_2 = \frac{MD_0}{K_{MD}} : C_0 \quad (3.5)$$

Ситуація 3. Якщо змінюється ціна (C), тоді обсяг виробництва (O_3) в натуральному виразі обчислюється за наступною формулою:

$$O_3 = \frac{MD_0}{K_{MC}} : C_1 \quad (3.6)$$

де MD_0 і MD^1 - базовий і очікуваний маржинальний дохід;

K_{MD}^0 і K_{MD}^1 - базовий і очікуваний коефіцієнт маржинального доходу;

C^0 і C_1 - базова і нова ціна за одиницю виробу. Розглянемо наступний приклад.

За даними підприємства, що випускає 15 тис. штук виробів за ціною 20700 грн. за одиницю (в тому числі 223560 грн. - змінні витрати (ЗВ), а загальна сума постійних витрат (ПВ) - 43470 тис. грн.

Вихідні умови:

- виручка від реалізації - 310500 тис. грн. (100 %);
- змінні витрати (ЗВ) - 223560 тис. грн. (72 %);
- маржинальний дохід - 86940 тис. грн. (28 %);
- постійні витрати (ПВ) - 43470 тис. грн. (14 %);
- прибуток (П) - 43470 тис. грн. (14 %).

Допустимо, що ціна за звітний період зросла на 10 % і досягла 22770 грн. ($20700 \times 1,1$). Тоді при вихідному обсязі виробництва 15 тис. штук виробів показники діяльності підприємства приймуть наступний вигляд:

- виручка від реалізації продукції - 341550 тис. грн. (100 %);
- змінні витрати (попередні) - 223560 тис. грн. (65,5 %);
- маржинальний дохід - 117990 тис. грн. (34,5 %);
- постійні витрати (ПВ) - 43470 тис. грн. (12,7 %);
- прибуток (П) - 74520 тис. грн. (21,8 %).

Далі підставимо базові та нові показники діяльності підприємства в наведені вище формули і отримуємо наступний результат.

При умові зміни постійних витрат (ПВ), обсяг виробництва в натуральному виразі складе:

$$O_1 = 117990 / 0,28 : 20700 = 20357 \text{ шт. виробів}$$

Таким чином, у зв'язку з ростом постійних витрат на 12 % (з 43470 тис. грн. до 48686 тис. грн.) для забезпечення базового фінансового результату підприємство вимушене буде додатково виготовити 18506 шт. виробів.

При зміні змінних витрат, обсяг виробництва в натуральному виразі буде дорівнювати:

$$O_2 = 86940 / 0,281 : 20700 = 14946 \text{ шт. виробів}$$

Таким чином, у результаті росту змінних витрат на 12 % підприємство змушене знизити обсяг виробництва на 54 шт. виробів (15000 - 14946).

Якщо зросте ціна реалізації, то обсяг виробництва в натуральному виразі складе:

$$O_3 = 86940 / 0,281 : 22770 = 13588 \text{ шт. виробів}$$

Таким чином, у зв'язку з ростом ціни реалізації на 12 % (з 20,70 тис. грн. до 22,77 тис. грн.) цей чинник сприяв зниженню обсягу виробництва на

1412 шт. виробів (15000 - 13588). Така ситуація характерна переважно для підприємств-монополістів.

На основі проведеного операційного аналізу можна оцінити чинники, які впливають на зміну прибутку.

Зростання змінних витрат (на 12 %) привело до зниження прибутку на 26827 тис. грн.

$\{(310500 - 223560 - 43470 = 43470) - (310500 - 250387 - 43470 = 16643)\}$,
або

61,7 %.

Зростання постійних витрат на 12 % викликало зменшення суми прибутку на 5216 тис. грн.

$\{(310500 - 223560 - 43470 = 43470) - (310500 - 223560 - 48686 = 38254)\}$,
або 12 %.

Зростання ціни реалізації виробу на 12 % привело до зростання прибутку на 31050 тис. грн.

(74520 - 43470), або 41,7 %

Таким чином, пріоритетне значення за ступенем впливу на прибуток має зниження ціни і менш суттєве - коливання постійних витрат. Таке співвідношення вказує на значний запас фінансової стійкості підприємства.

Розрахуємо два важливих фінансових показники: поріг рентабельності та запас фінансової стійкості.

Запас фінансової стійкості (ЗФС) = Виручка від реалізації - поріг рентабельності = 155250 тис. грн. (310500 - 155250), або це складає 50 % до суми виручки від реалізації продукції.

Іншими словами, аналізоване підприємство зможе витримати 50 % зниження виручки від реалізації продукції без суттєвої небезпеки для свого фінансового стану.

Підсумовуючи вищенаведені теоретичні положення організації операційного аналізу прибутку у складі маржинального доходу, з'являється

можливість визначити залежність фінансового результату виробничої діяльності від зміни витрат, цін, обсягу виробництва та збуту продукції.

ВИСНОВКИ

Розглянуті нами теоретичні і практичні аспекти управління прибутком виробничого підприємства дають можливість зробити наступні висновки.

Прибуток є найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і в кінцевому рахунку свідчить про обсяг та якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості. Одночасно, прибуток впливає на зміцнення комерційного розрахунку, інтенсифікацію виробництва за будь-якої форми власності. Він є джерелом не лише забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а й формування бюджетних ресурсів держави.

Розглянувши системи та методи аналізу прибутку, маємо зазначити, що процес управління прибутком підприємства є складною системою, що базується на певному механізмі.

Чистий прибуток підприємства формується поступово, протягом фінансово-господарського року від усіх видів звичайної і надзвичайної діяльності. Чистий прибуток (збиток) отриманий підприємством прибуток є об'єктом розподілу. Під його розподілом розуміють направлення прибутку в бюджет і використання на підприємстві та за його межами.

Загальна вартість майна підприємства у 2017 році зросла в порівнянні з 2015 роком, що є позитивною тенденцією. Вартість необоротних активів підприємства у 2017 році більше відповідного показника 2015 року. З розрахунків, видно, що у 2017 році підприємство збільшило обсяг оборотних активів порівняно з 2015 роком, що свідчить про збільшення його діяльності. У 2017 році спостерігається досить значне зростання поточних зобов'язань порівняно з 2015 роком.

Наявність нерозподіленого прибутку свідчить про можливості розширеного відтворення на підприємстві. В структурі зобов'язань

підприємства присутня кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги.

Аналізуючи отриманий результат, слід відмітити зростання коефіцієнту зносу основних засобів, зменшення частки основних засобів в активах за відповідний період, зменшення частки оборотних виробничих фондів в обігових коштах, що свідчить про деяке погіршення стану основних засобів. Одночасно з цим, відбулося зростання коефіцієнту мобільності активів. Не виконання першої та четвертої умов ліквідності балансу свідчить про відсутність останньої. Але виконання другої та третьої умов свідчить про те, що у підприємства є власні кошти для покриття окремої частини заборгованості перед контрагентами та дотримується мінімальна умова фінансової стійкості. Слід відмітити готовність підприємства негайно погасити свою короткострокову заборгованість. Про це свідчить коефіцієнт абсолютної ліквідності, який зріс за аналізований період. Але слід враховувати те, що цей показник носить моментний характер. Зростання коефіцієнта швидкої ліквідності є позитивним фактором подальшого розвитку діяльності підприємства.

Виходячи з розрахунків, видно, що підприємство за аналізований період залежало від зовнішніх позикових джерел, про що свідчить від'ємне значення функціонуючого капіталу. У 2017 році динаміка показників стійкості має негативний напрям, тому підприємство дещо посилює свою залежність від інвесторів і кредиторів. Як свідчать проведені розрахунки, рентабельність діяльності протягом періоду, що аналізується, має тенденцію до збільшення. Взагалі, можна сказати, що операційна, інвестиційна, фінансова діяльність підприємства в цілому були ефективними. Отже, підприємство ефективно використовує свої активи і власний капітал. В результаті, структура балансу поліпшується.

Слід відмітити, що практично всі показники ділової активності у динаміці виконують нормативні вимоги, встановлені для зазначених показників. Модель Дюпона свідчить, що найбільший вплив на

рентабельність власного капіталу підприємства має ресурсовіддача останнього.

Застосовуючи теоретичні положення організації операційного аналізу прибутку у складі маржинального доходу, з'являється можливість визначити залежність фінансового результату виробничої діяльності від зміни витрат, цін, обсягу виробництва та збуту продукції.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Андреева, Г. І. Економічний аналіз [Текст] : навчальний методичний посібник / Г. І. Андреева. - К. : Знання, 2008. - 263 с. - ISBN: 978-966-346.
2. Білик, М. Д. Сутність і оцінка фінансового стану підприємств [Текст] / М. Д. Білик // Фінанси України. - 2005. - № 3. - С. 117-128.
3. Білик, Т. О. Економічна сутність прибутку в умовах трансформації економіки [Текст] / Т. О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - № 11.
4. Білик, Т. О. Оцінка та вибір фінансово-економічних моделей прогнозування прибутку підприємства [Текст] / Т. О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - № 5.
5. Білик, Т. О. Теоретичні аспекти прибутку [Текст] / Т. О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. - 2005. - № 8.
6. Бланк, И. А. Управление прибылью [Текст] : підручник / И. А. Бланк. - К.: Ника - Центр, Эльга, 2002. - 752 с.
7. Василик, О. Д. Теорія фінансів [Текст] : підручник / О. Д. Василик. - К. : НІОС, 2003. - 416 с. - ISBN 966-95321-5-9.
8. Верхоглядова, Н. І. Зміст та значення прибутку як головної рушійної сили ринкової економіки [Текст] / Н. І. Верхоглядова // Економічний простір. - 2008. - № 18. - С. 237-245.
9. Возняк, П. І. Методичні особливості оцінки ефективності фінансування інноваційних проектів прибутком від основної діяльності [Текст] / П. І. Возняк // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 4. - С. 45 - 47.
10. Волошин, І. В. Особливості формування фінансового результату від операційної діяльності [Текст] / І. В. Волошин // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. - 2005. - № 4, Ч. 2, Т.2. С. 118-120.

11. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс України від 16.01.2003 р. № 435 - IV. - Режим доступу : - <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06>. - 19.05.2011. - Назва з екрану.
12. Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» зі змінами від 1.07.2004. [Електронний ресурс] / Правові системи НАУ. - Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0014665-06> - 19.05.2011. - Назва з екрану.
13. Зінченко, О. А. Управління якістю фінансового результату підприємства [Текст] / О. А. Зінченко // Актуальні проблеми економіки. 2010. - № 1. - С 109 - 115.
14. Івакинко, В. М. Економічний аналіз господарської діяльності [Текст] : підручник / В. М. Івакинко. - К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 1999. - 204 с.
15. Ізмайлова, К. В. Сучасні технології фінансового аналізу [Текст] : навчальний посібник / К. В. Ізмайлова. - К. : МАУП, 2003. - 148 с.
16. Кірейцева, Г. Г. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник : Курс лекцій / Г. Г. Кірейцева. - Київ : ЦУЛ, 2002. - 268 с.
17. Клименко, В. И. Маржинальний прибуток і проблеми оцінки інноваційних проектів [Текст] / В. И. Клименко // Економіка. Фінанси. Право. - 2007. - № 11.
18. Ковальчук, С. В. Фінанси [Текст] : навчальний посібник / С. В. Ковальчук, І. В. Фокун. - Л. : Новий Світ 2000, 2006. - 568 с. - ISBN 966-7827-77-1.
19. Кодацкий, В. П. Прибыль [Текст] / В. П. Кодацкий. - М.: Финансы и статистика, 2002. - 128 с.
20. Кривицька, О. Р. Планування прибутку підприємства при визначенні стратегії його розвитку [Текст] / О. Р. Кривицька // Фінанси України. - 2005. - № 3.

21. Кругла, Н. М. Особливості визначення та обґрунтування оцінки економічних результатів діяльності підприємства // Актуальні проблеми економіки - 2008. - № 5 - С 104-100.
22. Кудряшов, В. П. Фінанси [Текст] : навчальний посібник / П. Кудряшов. - Херсон : Олді-плюс, 2006. - 352 с. - ISBN 966-791444-7.
23. Кучеренко, І. Формування показника чистого прибутку у Звіті про фінансові результати [Текст] / І. Кучеренко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2005. - № 4.
24. Лобанів, О. А. Формування концептуальних засад щодо стратегічного управління прибутком підприємства [Текст] / О. А. Лобанів // Економіка підприємства та управління виробництвом. - 2008. - № 5. - 89-93.
25. Марюта, Т. М. Адаптивне управління прибутком підприємства [Текст] / Т. М. Марюта, О. К. Єлисеєва // Фінанси України. - 2004. - № 3.
26. Мельник, Л. Г. Економіка підприємства [Текст] : підручник / Л. Г. Мельник. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. - 644 с. - ISBN: 966-680-156-6.
27. Мец, В. О. Економічний аналіз фінансовий результатів та фінансового стану підприємства [Текст] : навчальний посібник / В. О. Мец. - К. : Вища школа, 2003. - 278 с.
28. 28.Онищенко, В. Розподіл внутрішньо групового прибутку при консолідації фінансових звітів [Текст] / В. Онищенко // Бухгалтерський облік і аудит. - 2007. - № 5.
29. Опарін, В. М. Фінанси (Загальна теорія) [Текст] : навчальний посібник / В. М. Опарін. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К. : Мін-во освіти і науки України, КНЕУ, 2002. - 240 с. - ISBN 966-574-285-X.
30. Оспінцева, В. І. Фінанси [Текст] : навчальний посібник / В. І. Оспінцева. - К. : Знання, 2006. - 415 с. - ISBN 966-346-574-510-7.

31. Павловські, О. В. Удосконалення методів аналізу фінансового стану підприємства [Текст] / О. В. Павловські // Фінанси України. - 2008 р. - № 11. - С. 55-61.
32. Поддєрьогін, А. М. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / А. М. Поддєрьогін ; 3-тє вид., перероб. та доп. - К. : КНЕУ, 2001. - 460 с.
33. Покропивний, С. Ф. Економіка підприємства [Текст] : підручник / С. Ф. Покропивний. - Видання друге, перероблено та доповнено. - К. : КНЕУ, 2001. - 528 с. - ISBN: 966-574-148-9.
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31 грудня 1999 р. №318 [Електронний ресурс] / Український портал аудиту. - Режим доступу : <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-3-zv-t-pro-nansov-rezultati.lkpo/>. - 20.05.2011. - Назва з екрана.
35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» від 31 березня 1999 р. №87 [Електронний ресурс] / Український портал аудиту. - Режим доступу : <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-3-zv-t-pro-nansov-rezultati.hguu/>. - 20.05.2011. - Назва з екрана.
36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 «Звіт про фінансові результати» від 31 березня 1999 р. №87 [Електронний ресурс] / Український портал аудиту. - Режим доступу : <http://proaudit.com.ua/buh/standart/p-s-bo-3-zv-t-pro-nansov-rezultati.html/>. - 20.05.2011. - Назва з екрана.
37. Прибуток [Електронний ресурс] / - Режим доступу <http://ebk.net.ua/Book/BookEkAnaliz/part7.6.htm>. - 14.05.2011. - Назва з екрана.
38. Примак, Т. О. Економіка підприємства [Текст] : навчальний посібник / Т. О. Примак. - К. : Вікар, 2006. - 219 с. - ISBN: 966-7131-81-5.

39. Про прибуток [Електронний ресурс] / - Режим доступу <http://studentam.net.ua/content/view/4572/132/>. - 14.05.2011. - Назва з екрана.
40. Растяпін, А. В. Максимізація прибутку підприємства [Текст] /В. Растяпін, С. П. Губенко // Фінанси України. - 2002.
41. Романенко, О. Р. Фінанси [Текст] : підручник / О. Р. Романенко. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 312 с. - ISBN 966-45-789-44.
42. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навчальний посібник / Г. В. Савицька. - 3-тє вид., виправл. і доп. - К. : Знання. 2007. - 668 с.
43. Савчук, В. П. Управление прибылью и бюджетирование [Текст] /П. Савчук. - М.:БИНОМ. - 2005. - 432 с.
44. Слав'юк, Р. А. Фінанси Підприємств [Текст] : навчальний посібник / Р. А. Слав'юк. - Київ: ЦУЛ, 2002. - 460 с.
45. Тарасенко, Н. В. Економічний аналіз діяльності підприємств [Текст] : підручник / Н. В. Тарасенко. - Львів : ЛБУ НБУ, 2000. - 485 с. - ISBN: 966-7330-23-0.
46. Ткаченко, Є. Ю. Система управління прибутком підприємства [Текст] / Є. Ю. Ткаченко // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2006. - № 3.
47. Уткіна, Н. В. Економічний зміст фінансового результату діяльності підприємства: історичний аспект [Текст] / Н. В. Уткін // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - №11. - С. 133-137.
48. Філімоненков, О. С. Фінанси підприємств [Текст] : навчальний посібник / О. С. Філімоненко : 2-ге вид., переробл. і допов. - К. : МАУП, 2004. - 328 с.
49. Формування прибутку [Електронний ресурс] / - Режим доступу <http://www.ecommics.com.ua/Hb/detailLphp?cat=1&rub=2&id=395>. - 14.05.2011. - Назва з екрана.

50. Ципилін, І. І. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства [Текст] : підручник / І. І. Ципилін. - К. : Центр навчальної літератури, 2004. - 123 с.
51. Чистий прибуток [Електронний ресурс] / - Режим доступу <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/340595.html>. - 14.05.2011. - Назва з екрана.
52. Чумаченко, М. Г. Економічний аналіз [Текст] : навчальний посібник / М. Г. Чумаченко. - К. : КНЕУ, 2001. - 540 с.
53. Шарманська, С. О. Стимулююча функція прибутку : теоретичні і практичні проблеми її реалізації [Текст] / С. О. Шарманська // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - № 2. - С. 19 - 23.
54. Шарманська, С. О. Теоретичні та практичні аспекти до визначення прибутку [Текст] / С. О. Шарманська // Формування ринкових відносин в Україні. - 2007. - № 7. - С. 6 - 11.
55. Шарманська, С. О. Трансформація інституційного забезпечення формування прибутку [Текст] / С. О. Шарманська // Актуальні проблеми економіки - 2009. - № 4. - С. 15 - 24.
56. Шеремет, А. Д. Методика фінансового аналізу [Текст] : підручник / А. Д. Шеремет - М. : ІНФРА-М, 1996. - 176 с.
57. Ширягіна, О. Є. Значення прибутку у фінансово-господарській діяльності підприємств [Текст] / О. Є. Ширягіна // Вісник Технологічного університету Поділля. Частина 2, том 1: Економічні науки. - Хмельницький, 2004. - С. 152-155.
58. Ширягіна, О. Є. Методика аналізу фінансових результатів підприємства [Текст] / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. №5(36). - К., 2004. - С. 60-64.
59. Ширягіна, О. Є. Прибуток підприємства: теоретичні та методологічні аспекти [Текст] / О. Є. Ширягіна // Наукові записки: Серія "Економіка".

Вип.№3. Збірник наукових праць. - Острого: Вид-во "Острозька Академія", 2002. - С. 170-182.

60. Ширягіна, О. Є. Удосконалення методики прогнозування прибутку підприємств [Текст] / О. Є. Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць. Вип. №6(37). - К., 2004. - С. 12-16.
61. Ширягіна, О. Є. Прибуток підприємства історичний аспект [Текст] / О. Є Ширягіна // Формування ринкових відносин в Україні. - 2009. - № 12. - С. 156 - 159.